

Advies Werkgroep samenwerking en verbreding

SAMENVATTING

De werkgroep Samenwerking en verbinding heeft op verzoek van de stuurgroep van het project Scholen voor Morgen, een advies geschreven over de mogelijkheden van samenwerking in Olst en Wijhe tussen basisonderwijs, kinderopvang en voortgezet onderwijs en andere partners.

Uitgangssituatie

Directe aanleiding voor de intensieve samenwerking is de krimp waarmee Olst-Wijhe te maken heeft. Om kinderen optimale ontwikkelmogelijkheden te bieden, is schaalvergroting noodzakelijk.

In Olst, Den Nul en op de Boskamp zijn op dit moment 6 scholen met 570 leerlingen en is kinderopvang op verschillende locaties. In Wijhe zien we een iets minder maar nog steeds versnipperd beeld, met 5 basisscholen (600 leerlingen), 1 school voor voortgezet onderwijs en 1 locatie voor kinderopvang.

Het advies maakt inzichtelijk wat de inhoudelijke voordelen en gevolgen kunnen zijn van het samenbrengen van scholen. Concreet hebben we het over de volgende toekomstscenario's:

- Olst
Alle scholen op één locatie nabij de sport/Hooiberg. Het gaat om 2 scholen voor bijzonder onderwijs en 1 openbare school.
- Wijhe
Optie 1: alle scholen op één locatie nabij het spoc. Het gaat hier om 2 scholen voor bijzonder onderwijs en 1 openbare school.
Optie 2: alle scholen op één locatie; een van de bijzondere scholen heeft tweede vestiging op de Boerhaar.

Het kind meer centraal

De verwachting is dat een nieuwe, gezamenlijke huisvesting een katalysator zal zijn in de samenwerking tussen basisschool, kinderopvang, voortgezet onderwijs en andere lokale partners. In deze samenwerking staat het kind meer centraal. De intensieve samenwerking is goed voor het kind, voor de ouders en voor de professionals.

De kern van deze samenwerking is:

- weghalen van drempels tussen de verschillende sectoren,
- vormgeven van een doorgaande ontwikkelingslijn van 0 -14 jaar,
- afstemming creëren tussen binnenschools en buitenschools leren (lees: formeel en informeel leren),
- organiseren van ondersteuning nabij het kind.

Kansen en mogelijkheden

- De overgangen tussen kinderopvang/peuterwerk, basisonderwijs en voortgezet onderwijs zijn een risico, zeker voor kinderen uit achterstandssituaties. Door intensieve samenwerking versoepelen de overgangen en verminderen achterstanden.
- Kinderopvang, basisonderwijs en voortgezet onderwijs werken op alle relevante domeinen een doorgaande ontwikkel- en leerlijn (0-14 jaar) uit. Er wordt gewerkt vanuit een gedeelde pedagogische en educatieve visie. Door programma's, methodes en curricula op elkaar af te stemmen, wordt de effectieve leer- en ontwikkeltijd groter.
- Er ontstaan nieuwe en meer mogelijkheden voor samenwerking met de omliggende wereld (7 – 7 uur). Denk aan de buitenschoolse opvang, bibliotheek, sportverenigingen, kunstsector, educatieve instellingen, jeugdwerk en andere organisatie die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren. Door doelgericht en op een gelijkwaardige manier samen te werken kan er efficiënt met mensen en middelen worden omgegaan. Er ontstaat een integraal aanbod gedurende de dag. De synergie tussen formeel en informeel leren (binnen- en

buitenschools) draagt bij aan de brede ontwikkeling van talenten en vaardigheden, en een oriëntatie op de samenleving. Dit biedt meer mogelijkheden voor het opleiden tot gezonde en gelukkige burgers.

Samenwerking tussen binnen- en buitenschools leren draagt bij aan het ontzorgen van ouders.

Voor veel ketenpartners is het mogelijk om fysiek aan te sluiten bij een cluster van onderwijsvoorzieningen.

Voor optimale samenwerking met sport is het wenselijk en noodzakelijk dat de scholen in de nabijheid van sportvoorzieningen worden gesitueerd.

- Voor externe professionals die zich op het kind en de ouders richten, is het aantrekkelijk om zich in de buurt te vestigen of om hun diensten kindnaabij aan te bieden. De betere toegang tot integrale ondersteuning biedt betere ontwikkelingsmogelijkheden voor het kind en ontzorgt de ouders. Partners werken samen vanuit de visie: één gezin, één plan en één regisseur.

Als preventieve, eerstelijns en tweedelijns ondersteuning onder handbereik is, kunnen méér kinderen goed bediend worden, ongeacht hun mogelijkheden of beperkingen. Dit sluit naadloos aan bij de ambities ten aanzien van passend onderwijs: zo veel mogelijk kinderen moeten in de gemeente naar school kunnen.

- Voor medewerkers ontstaan meer mogelijkheden voor samenwerken in interprofessionele team, leren, loopbaanontwikkeling en professionele ondersteuning.
- Als voorzieningen dicht bij elkaar liggen, wordt het makkelijker om ouders daar meer te bieden en te benaderen. Ouders kunnen daar ook elkaar ontmoeten. Er kan bijvoorbeeld vorm gegeven worden aan collectieve preventie, zoals voorlichting over een opvoedthema. Gedeelde huisvesting/intensieve samenwerking tussen verschillende partijen geeft een impuls aan het pedagogisch partnerschap met ouders.

Als de school op de Boerhaar zich niet of op een later moment aansluit bij de gezamenlijke huisvesting, heeft dat uiteraard consequenties. De kinderen, ouders en medewerkers zullen niet (of in mindere mate) kunnen profiteren van bovengenoemde voordelen.

Meer intensieve samenwerking

De voordelen van samenwerking worden vooral behaald naarmate de samenwerking intensiever is. In Olst/Wijhe bevindt de samenwerking tussen basisonderwijs, kinderopvang, VO en andere partners waaronder CJG en jeugdhulp, bevindt zich momenteel op het grensvlak van hand-in-hand samenwerking en face-to-face samenwerking.

De werkgroep adviseert om de overstap te maken naar een meer structurele hand-in-hand samenwerking. Daardoor krijgt de samenwerking op een meer structureel karakter op het inhoudelijk aanbod, op samenwerking tussen medewerkers, op kennis en expertisedeling, op samenwerking tussen het management en bestuur, en vooral op visie en doelen.

In de praktijk zijn er tal van knelpunten die de samenwerking tussen verschillende partners kunnen belemmeren. Denk aan wet- en regelgeving, financiën, tijdgebrek, personeelsverloop, gebrekkige communicatie, gebrek aan visie, en verhoudingen die als ongelijkwaardig worden ervaren. Het oplossen van dit soort knelpunten vraagt om visie, leiderschap, coördinatie, structurele communicatie, draagvlak, aandacht voor (financiële) randvoorwaarden, gezamenlijke ontwikkeling van activiteiten en producten.

Daarom is het volgens de werkgroep van groot belang dat bij volgende fase gestart wordt vanuit gewenste samenwerking zoals deze in dit rapport beschreven is. De werkgroep adviseert de schoolbesturen vanaf de start kwartiermakers hiervoor de opdracht te geven.

Advies werkgroep Samenwerking en Verbreding

Oktober 2018

Onderdeel van het project Scholen voor Morgen

www.scholenvoormorgen.org

Inhoudsopgave

Advies Werkgroep samenwerking en verbreding	1
SAMENVATTING	2
Inhoudsopgave.....	5
1. Inleiding.....	6
2. Visie	8
3. Samenwerken	10
3.1. Betere overgang en aansluiting: samenwerken	10
3.2. Gezamenlijke visie op doorgaande ontwikkel- en leerlijnen.....	15
3.2.1. Talentraamwerk.....	16
3.2.2. Ontwikkelingen in doorgaande ontwikkellijnen	18
3.2.3. Betekenisvolle contexten en doorgaande ontwikkellijnen gedurende de dag.....	20
3.2.4. Meer kind nabije ondersteuning	21
3.3. Wat moet er dan gebeuren?.....	23
3.3.1. Wat moet er dan gebeuren?.....	23
3.3.2. Wat betekent dit voor de scenario's?.....	24
4. Randvoorwaarden en ontwerpeisen	26
5. Bijlagen.....	28
5.1. Hulpvragen werkgroep samenwerking, verbreding onderwijs, kinderopvang, VVE, BSO en VO	29
5.2. Instellingen en organisaties rondom ondersteuning aan het kind en zijn gezin.....	30
5.2.1. Preventief beleid (voorlichting)	32
5.2.2. Eerste lijn en zorg/ondersteuning	32
5.2.3. Jeugdhulpverlening: 2e lijns zorg.....	33
5.2.4. Voorbeelden van samenwerking en inclusieve ondersteuning.....	34
5.3. Onderbouwing vanuit steunpunt sport waarom sport onderwijs samenbrengen extra kansen biedt	36
5.4. Uitwerking opbrengst klankbordbijeenkomst werkgroep Samenwerking en Verbreding 11 juni 2018	38
5.5. Achtergrond geschiedenis en samenwerking kinderopvang en onderwijs.....	41
5.6. Literatuur	42

1. Inleiding

In februari 2018 is de werkgroep samenwerking en verbreding gestart. Deze werkgroep heeft voor zowel Olst als Wijhe de mogelijkheden voor verbreding van het basisonderwijs onderzocht. Verbreding naar het VO maar vooral ook als het gaat om samenwerking op het gebied van VVE, met de BSO en kinderopvang. In de werkgroep zitten daartoe vertegenwoordigers van het onderwijs: Nicole Pot (mijnplein), Marjan Broekstra (De Mare) en Sven Metsemakers (Cappelenborg), van kinderopvangorganisaties: Marlies Bulder (Bieënkorf), Inge Tijdhof en Marieke Meijrink (KOOS) en van de gemeente Noortje Kramer.

De taak van de werkgroep is de gevolgen voor samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang te onderzoeken. Daarnaast gaat de werkgroep de kansen en gevolgen voor samenwerking PO- VO onderzoeken.

Het is de bedoeling dat de werkgroep antwoorden formuleert op de hoofdvraag in het projectplan. Ze kan daarbij deelvragen gebruiken als hulpvragen om de verschillende aspecten van de gevolgen in kaart te brengen.

De centrale onderzoeksvraag is:

Breng de gevolgen van de realisatie van de voorgestelde toekomstscenario's voor het basisonderwijs en de kinderopvang in Olst en Wijhe in kaart, zodat schoolbesturen en medezeggenschapsraden een weloverwogen besluit kunnen nemen over de uiteindelijke realisatie.

- *Bij het in kaart brengen van gevolgen en haalbaarheid zal het voorgestelde scenario ook nogmaals afgezet worden tegen de huidige situatie maar ook tegen ingebrachte alternatieven.*
- *Met betrekking tot Wijhe/Boerhaar zal er ook onderzoek plaatsvinden naar de gevolgen van een scenario waarbij de school op de Boerhaar niet of pas later deelneemt aan het voorgestelde scenario.*

De werkgroep heeft er voor gekozen om niet lineair alle hulpvragen te beantwoorden, maar vanuit een gezamenlijke visie de kansen en (on-) mogelijkheden te benoemen. {visie}

De werkgroep heeft op de volgende onderwerpen:

- Zorgbeleid en inclusief onderwijs
- Kind in de samenleving
- Doorgaande leer- en ontwikkellijnen

De volgende vragen gehanteerd:

- Wat moet en kun je samen? Speelt volume hierbij een rol?
- Wat betekent dit dan?
- Wat moet er dan gebeuren?

In Olst hebben ongeveer 570 kinderen les op 6 verschillende basisscholen: van mijnplein PWA, Willibrord, Aloysius, van De Mare Ter Stege, De Klimboom en De Holsthoek.

Peuterwerk (PW) wordt geboden in de Peuterpost, buitenschools opvang (BSO) in BSO Musketier beide in Ter Stege. Verder is er kinderopvang (KDV en BSO) bij 't Vosje en KDV en peuterwerk bij de Strabantjes (Averbergen) en Stoer, BSO bij de voetbalvereniging in Overwetering en op woensdag en donderdag in Musketier. Behalve kinderopvang 't Vosje, is deze opvang van KOOS. KOOS vangt ongeveer 285 kinderen op.

KOOS werkt samen met veel organisatie rondom het kind. Naast de Strabantjes zit het consultatiebureau dat alle ochtenden open is en het Kulturhus met zijn faciliteiten zoals bibliotheek en voorleesochtenden is nabij. Regelmatig is overleg tussen de scholen, GGD en KDV en PW en de bibliotheek over VVE en kinderen die daaraan deelnemen. Waar nodig is er ondersteuning met extra zorg, zoals logopedie en fysiotherapie.

In Wijhe volgen ongeveer 600 kinderen onderwijs op de volgende scholen: De Peperhof en Tellegen van de Mare, de Matzer, Jozefschool en de Bongerd van mijnplein.

In Wijhe is één kinderopvangorganisatie met één locatie De Bieënkorf en een VO school De Cappellenborg. De Bieënkorf biedt KDV van 0-4 jaar, peuterwerk en BSO voor meer dan 300 kinderen.

De Cappellenborg heeft ongeveer 440 leerlingen en biedt VMBO-B, -K, -T, Havo en Atheneum. Naast het reguliere programma kiezen de leerlingen voor een keuzestroom: sport, artitec en theater. Voor muziek kiezen helaas te weinig kinderen en is deze keuzestroom komen te vervallen. Er is wel een muzieklokaal met faciliteiten en instrumenten.

De Bieënkorf werkt samen met veel organisaties rondom het kind. Zo biedt het bijvoorbeeld een wekelijks inloopspreekuur van het Consultatiebureau (GGD)/ CJG voor ouders en medewerkers.

Verder organiseren leerlingen van de Cappellenborg regelmatig activiteiten voor de peuters van de Bieënkorf, zoals een peuterochtend en Bieënkorf Beach, en vindt de BSO got talent plaats in het Cappellenborgtheater.

De boekstartcoach van Bibliotheek Salland is regelmatig op de Bieënkorf om peuters voor te lezen en ouders te adviseren en er is de mogelijkheid om boeken te lenen. De combinatiefunctionaris sport van Uthuis geeft wekelijks sportles aan de kinderen van de Bieënkorf en organiseert andere sportieve activiteiten. Waar nodig is er ondersteuning met extra zorg, zoals logopedie en fysiotherapie.

Het scenario voor Olst is dat de scholen allen op dezelfde locatie gevestigd gaan worden. Voor Wijhe is het scenario ook dat alle scholen op een locatie gevestigd gaan worden. Daarnaast is voor Wijhe nog een scenario dat er een locatie op de Boerhaar blijft.

2. Visie

Kinderen verschillen. In hun talenten en in wat ze nodig hebben om die talenten naar buiten te kunnen brengen.

Door het samenbrengen van de kinderen in Olst en Wijhe op twee (nog nader te bepalen) plaatsen, ontstaan er mogelijkheden om een aanbod te creëren waarbij kinderen een meer ononderbroken ontwikkeling kunnen doormaken en een aanbod dat rijker en meer divers is dan dat nu mogelijk is op de verschillende kleinere locaties. Hopelijk kunnen ook kinderen in de toekomst in Wijhe en Olst blijven die nu nog naar buiten moeten om een aanbod te kunnen krijgen.

Het samenbrengen op 1 locatie in Olst en 1 locatie in Wijhe van het netwerk van professionals dat zich richt op kinderen en hun ouders geeft mogelijkheden voor intensieve samenwerking waarbij meer nabij aan het kind, en dus minder afstandelijk, een aanbod en ondersteuning geboden kan worden. Door de mogelijkheden voor intensievere samenwerking, door de nabijheid, te benutten kan beter aangesloten worden bij het kind. Het kind komt meer centraal. De professionals regelen het aan de achterkant en in keten- en netwerken.

Door een betere samenwerking kan ook meerwaarde gecreëerd worden voor ouders en voor professionals.

Betere overgang en aansluiting

Op de eerste plaats kunnen door deze grotere nabijheid betere overgangen gerealiseerd worden tussen kinderdagverblijf en peuterwerk, 0 tot 4 jaar, en basisonderwijs, 4 tot 12 jaar, en met name in Wijhe met het voortgezet onderwijs, 12 jaar en ouder. We kiezen voor drie leeftijdsgroepen, 0 – 6, 6 – 10 en 10 – 14 jaar omdat samenwerken noodzakelijk is.

De overgangen tussen de sectoren, voorschools en opvang, basisschool en VO, werken als grote drempels: organisaties met hun eigen pedagogische visie, cultuur, medewerkers en wetten. De inhoudelijke ontwikkeling van de kinderen op hun talenten moet daarin nu nog meebewegen in plaats van andersom. De versnippering van het aanbod van voorzieningen leidt tot allerlei overgangen door de dag en over de jaren heen. Zeker voor kinderen uit achterstandssituaties geldt dat deze overgangen een risico opleveren voor ontwikkelingsverlies (IvhO, 2016, Taskforce Samenwerking onderwijs en kinderopvang, 2017). Meer samenwerking kan er toe bijdragen dat overgangen soepeler verlopen en dus achterstanden verminderen.

Doorgaande ontwikkellijn

Betere overgangen en aansluiting maakt ook de leer- en ontwikkeltijd van kinderen efficiënter. Niet meer dingen dubbel aangeboden krijgen maar in een afgestemde doorgaande lijn waarbij er voortgebouwd wordt op het eerder aangeboden. Zo ontstaat ook ruimte om meer te leren. De kinderopvang laat de kinderen spelenderwijs ontwikkelen in een vertrouwde en veilige omgeving met veel aandacht voor de pedagogische situatie. Hierbij is veel aandacht voor de sociaal-emotionele, motorische en reken/taal ontwikkeling. Het basisonderwijs richt zich, naast taal en rekenen, meer en meer op de vaardigheden die kinderen in de toekomst nodig hebben: waaronder samenwerken en creativiteit en ook op natuur en techniek, met aandacht voor de pedagogische situatie. Dit wordt uitgewerkt in de doorgaande ontwikkel- en leerlijnen. Ontwikkellijnen van 0 – 14 jaar maar ook tussen binnenschools en buitenschools. Brede ontwikkeling van kinderen is erbij gebaat dat onderwijs en ontspanning in samenhang worden aangeboden of zelfs gedurende de dag worden gemixt. Een goede samenwerking tussen school, buitenschoolse opvang en andere lokale voorzieningen schept de mogelijkheid een aanbod te doen voor de hele dag.

In het verlengde daarvan ligt de betere verbinding die gemaakt kan worden op de ontwikkelingsgebieden van kinderen met de omliggende wereld. Betere verbindingen met de maatschappij kunnen gemaakt worden door de schaalgrootte. Enerzijds door meer aanbod voor het ontdekken van eigen talenten en weten wie je bent en wat je wilt, maar ook door het ontdekken en soms ook naar binnen halen van de bredere wereld. Een wisselwerking tussen binnen en buiten.

Door meer schaalgrootte ontstaat onder andere meer draagkracht onder professionals (m.n. leraren, leerkrachten en pedagogische medewerkers) om 'extra' dingen te organiseren en zich te specialiseren. Vrijwilligers en medewerkers kunnen gedeeld worden tussen de sectoren, op basis van motivatie en verbinding. Moestuinieren als peuter, basisschoolkind en puber met elkaar, ouders, vrijwilligers en/ of professionals. Om te weten hoe voedsel verbouwd wordt en dat ook zelf te kunnen. Om daarmee gezond eten te leren bereiden (in een gezamenlijke keuken). Dit heeft een verdere uitwerking in kind en samenleving.

Meer kind nabije ondersteuning

De nabijheid en grotere samenwerking door professionals rondom het kind biedt ook mogelijkheden op het gebied van de verschillende soorten ondersteuning die kinderen nodig hebben. Door meer schaalgrootte is het kostenefficiënter voor aanbieders, van specialisten, om zich nabij de kinderen in de opvang en scholen, te vestigen. Denk aan logopedie en fysiotherapie, maar ook integratie met specialistische jeugdhulp. Als in een geïntegreerde voorziening professionals werken met diverse achtergronden neemt de kans toe dat er voor ieder kind een plek is binnen die voorziening, ongeacht zijn mogelijkheden of beperkingen. Ook vroegsignalering, hulp dichtbij voor het kind (en ouders) is minder ingrijpend en zeker zo doeltreffend als verwijzing naar zwaardere vormen van zorg (Nji, Taskforce, 2017). Daarnaast wordt door interdisciplinair samenwerken rondom het kind ook het pedagogisch klimaat verbeterd en de deskundigheid van pedagogisch medewerkers en leerkrachten. Dit heeft een verdere uitwerking in zorgbeleid en inclusief onderwijs.

Ouders hebben in de huidige situatie met een versnipperd aanbod op verschillende locaties, weliswaar veel keuzevrijheid, maar voor hen betekent een intensievere samenwerking op eenzelfde locatie meer voordelen. Naast meer en betere ontwikkelingsmogelijkheden voor hun kind, kunnen ouders ook ontzorgd worden door de samenwerking:

De samenwerking kan de logistieke en administratieve inspanningen verminderen die zij moeten leveren in het spitsuur van hun leven, vooral als zij kinderen in verschillende leeftijden hebben. Eén melding als het kind ziek is, één plek waar zij gehaald en gebracht worden.

Ook het pedagogisch partnerschap en actieve betrokkenheid van ouders bij hun kind kan door intensievere samenwerking meer ruimte krijgen. Eén pedagogisch beleid en één wijze van omgaan met kindgegevens, maken het gemakkelijker voor ouders om hun ervaringskennis te delen in een gelijkwaardige partnerschap. Juist ook ouders uit achterstands- en migratiemilieus kunnen beter ondersteund worden als er samengewerkt door onderwijs en kinderopvang wordt met lokale partners rondom het kind en het gezin, die nauw aansluit op de visie één gezin, één plan en één regisseur. Als de voorziening ook mogelijkheden biedt voor het elkaar ontmoeten van ouders, biedt dat juist mogelijkheden voor ouders met minder sociale bindingen.

Samenwerking biedt ook mogelijkheden voor medewerkers. Er kunnen meer kansen komen voor professionele ondersteuning, leren en loopbaanontwikkeling, vooral als de samenwerking doorgroeit naar interprofessionele teams.

3. Samenwerken

3.1. Betere overgang en aansluiting: samenwerken

Een kind ontwikkelt zich van dag tot dag en niet allemaal in hetzelfde tempo of heeft hetzelfde nodig voor die ontwikkeling. Toch zijn er harde overgangen als het kind voor het eerst naar de basisschool gaat en als het kind naar het voortgezet onderwijs gaat.

Op de dag zelf zijn er ook kunstmatige overgangen voor met name de basisschoolkinderen: scholen beginnen rond half negen, soms moeten ouders op dat moment al op hun werk zijn en worden kinderen voor schooltijd opgevangen. Vaker worden kinderen na schooltijd opgevangen, de buitenschoolse opvang haalt ze op en dan begint de ontspanning maar gaat ontwikkeling door.

De aansluiting tussen de sectoren, voorschools en opvang, basisschool en VO, werken als grote drempels: organisaties met hun eigen pedagogische visie, cultuur, medewerkers en wetten.

De inhoudelijke ontwikkeling van de kinderen op hun talenten moet daarin nu nog meebewegen in plaats van andersom. De versnippering van het aanbod van voorzieningen leidt tot allerlei overgangen door de dag en over de jaren heen. Zeker voor kinderen uit achterstandssituaties geldt dat deze overgangen een risico opleveren voor ontwikkelingsverlies. (IvhO, 2016, Taskforce Samenwerking onderwijs en kinderopvang, 2017). Meer samenwerking kan er toe bijdragen dat achterstanden verminderen.

Vaak is er eerst samenwerking waarna een knelpunt in de niet-gezamenlijke huisvesting opgelost gaat worden met nieuwe huisvesting. Maar ook gezamenlijke huisvesting blijkt een belangrijke aanjager van samenwerking.

Huisvesting onder één dak, al dan niet in een nieuw gebouw, komt vaak voor en is ook een veelgenoemd motief om samen te werken (Kieft et al., 2016).

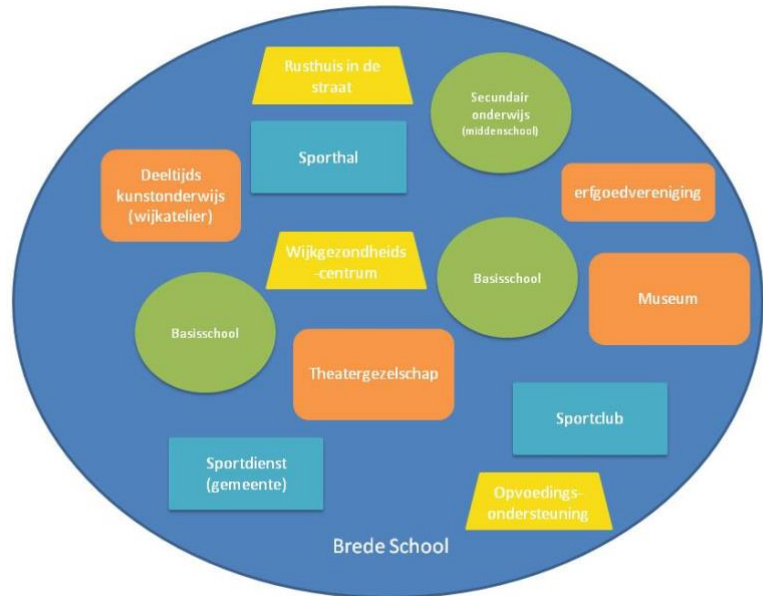
In Olst en Wijhe gaat nieuwe huisvesting gerealiseerd worden en dat kan als katalysator werken op ontwikkelingen in de samenwerking tussen de sectoren. Om voorbereid te zijn voor de nabije toekomst en toegevoegde waarde te creëren. Het is immers van belang om rekening te houden met de voorziene en nabije toekomst waarin er intensiever samen gewerkt wordt tussen voorzieningen voor 0-4, 4-12 en zo mogelijk 12< jaar. Zodat we ons meer kunnen richten op een indeling die meer recht doet aan een ontwikkelingsgerichte indeling in leeftijdsgroepen zoals van 0 – 6 jaar, 6 – 10 jaar en 10 – 14 jaar.

In een intensievere samenwerking kunnen voordelen voor kinderen, ouders en professionals gerealiseerd worden (Taskforce, 2017):

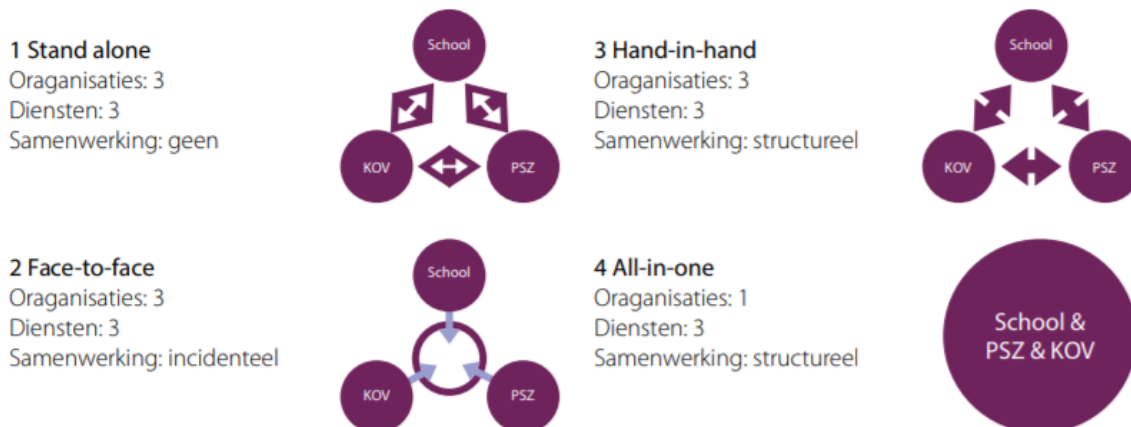
- Meerwaarde voor kinderen: minder overgangen, een doorgaande ontwikkellijn voor ieder kind, meer profijt voor achterstandskinderen, betere kwaliteit, betere toegang tot integrale dienstverlening.
- Meerwaarde voor ouders: ouders worden ontzorgd, meer mogelijkheden tot maatschappelijke participatie, meer ruimte voor pedagogisch partnerschap, bijdrage aan sociale cohesie.
- Meerwaarde voor professionals: naar een gezamenlijke professionele cultuur, werken in interprofessionele teams.

Samenwerking is hierin niet een opdracht voor 1 organisatie of 1 sector maar voor meerdere. Naast kinderopvang en onderwijs, al 2 sectoren, kunnen dat bijvoorbeeld zijn de bibliotheek, jeugdhulp, jeugdwerk, sport, kunst—educatieve instellingen, volwasseneducatie.

Wij zien dat de samenwerking waarde moet toevoegen aan de ontwikkeling van kinderen. Het doel is om meerwaarde te creëren voor het aanbod voor talentontwikkeling en maatwerk. Het gaat er om dat diverse organisaties die betrokken zijn bij de ontwikkeling van kinderen en jongeren doelgericht en op een gelijkwaardige manier samenwerken, zodat er efficiënt met mensen en middelen om kan worden gegaan. Gelijkwaardig betekent ook dat de samenwerking voor elk van de partners een winsituatie betekent, zoals bijvoorbeeld een beter bereik van de eigen doelgroep, het mee realiseren van de eigen doelstellingen, toegang tot infrastructuur, etc. Doelgericht en efficiënt samenwerken kan het delen van mensen zijn, zodat kinderen over de verschillende grenzen heen, gekend worden. Dit kan ook het delen van mensen zijn zodat er een beter en aantrekkelijker dienstverband of loopbaanperspectief geboden kan worden aan de medewerkers.

Op verzoek van de ministeries van OCW en SZW is een landelijk onderzoek uitgevoerd naar de samenwerking tussen basisonderwijs en peuterspeelzalen, kinderdagopvang en buitenschoolse opvang. Oberon (Kieft et al, 2016) identificeert vier modellen van samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang die variëren in oplopende mate van samenwerking:

Figuur 1. vier samenwerkingsmodellen (Oberon, 2016)

1. **Stand alone:** School en kinderopvang/peuterspeelzaal functioneren onafhankelijk als drie aparte organisaties die drie losse diensten leveren. Er is geen sprake van samenwerking, niet inhoudelijk, noch beleidsmatig, noch organisatorisch.
2. **Face-to-face:** School en kinderopvang/peuterspeelzaal werken incidenteel samen. Zij zoeken elkaar op als daar aanleiding voor is; overleg op bestuurlijk en beleidsmatig niveau is incidenteel en ad hoc.
3. **Hand-in-hand:** School en kinderopvang/peuterspeelzaal werken structureel samen. Ook bij dit model is er nog sprake van drie losse organisaties en diensten, maar op alle niveaus (bestuur, management en medewerkers) vindt structureel overleg plaats.
4. **All-in-one:** School en kinderopvang/peuterspeelzaal werken structureel samen en zijn bovendien opgegaan in één organisatie met één team en één management. In Nederland kennen we een aantal kindcentra die laten zien dat samenwerking volgens dit model in de praktijk uiteenlopende (juridische) vormen kan aannemen.

5 Ontwikkel- en leercentrum
Organisatie: 1
Dienst: 1

Figuur 2. Een vijfde model (Taskforce, 2017)

De taskforce (2017) voegt hier nog een vijfde model aan toe:

5. **Ontwikkel- en leercentrum:** kent één organisatie en één rechtspersoon waarin onderwijs en kinderopvang niet meer van elkaar zijn te onderscheiden. Hier is dus geen sprake meer van samenwerking, maar van het aanbieden van een integraal palet van diensten in een nieuw organisatorisch kader

In Olst-Wijhe zijn kinderopvang en peuterwerk al geïntegreerd, zowel bij KOOS als bij de Biënkorf. 'T Vosje heeft geen peuterwerk. Het VO, i.c. de Cappellenborg, werkt ook samen met zowel kinderopvang als basisonderwijs. Verder werken de basisscholen, kinderopvang en Cappellenborg meer of minder structureel samen met GGD, Bibliotheek, gemeente en jeugdhulp-organisaties.

De samenwerking tussen deze verschillende organisaties en meer, zit op het overgangsgebied en kantelpunt tussen face-to-face en hand-in-hand.

Oberon maakt het verschil tussen de twee modellen op zes onderscheidende aspecten:

model	Inhoudelijk aanbod	Samenwerking medewerkers	Kennis en expertise deling	Samenwerking management	Samenwerking bestuur	visie
Face-to-face	Incidentele samenwerking	Ze spreken elkaar enkele keren per jaar	Niet, alleen een globaal beeld van elkaars expertise	Incidenteel contact en afstemming	Regelmatig contact, ad hoc	Geen afgestemde visie en doelen
Hand-in-hand	Meerjarige afstemming of structureel doorlopende ontwikkelingslijnen	Ze spreken elkaar structureel, minstens maandelijks, of dagelijkse samenwerking	Kennen en benutten van elkaars expertise	Regelmatig contact of structurele samenwerking verankerd in schoolbeleid	Regelmatig contact, structurele samenwerking en bestuurlijke afspraken	Afgestemde visie en doelen

Ervaren knelpunten, oplossingen en successen die in dit onderzoek zijn geïnventariseerd:

Knelpunten die de samenwerking belemmeren, worden ervaren op: gescheiden werelden; wet- en regelgeving; financiën; huisvesting; tijdgebrek; concurrentie; personeelsverloop; medewerking gemeente (biedt onvoldoende ruimte in beleid, in integraal huisvestingsplan, gebrek aan visie, denkt en werkt niet mee, werkt vertragend); krimp.

Door de verschillende sectoren worden verder ook nog (herkenbare) belemmeringen genoemd: schooldirecteuren noemen gebrek aan kennis en ervaring met samenwerking. Kinderopvang-managers wijzen in relatie tot de gescheiden werelden ook op een stoeve relatie met schoolleiders, gebrek aan communicatie en het ontbreken van een kader en regie op bestuurlijk niveau. Bestuurders in de kinderopvang wijzen ook nog op de ongelijkwaardige verhoudingen en waar schoolleiders te veel het proces op eigen gezag bepalen wat de continuïteit onder druk zet bij een wisseling van de wacht.

Naarmate de samenwerking intensiever van aard is, worden vaker knelpunten ervaren. Daar waar de samenwerking het minst intensief is (*stand alone*) spelen vooral de gescheiden werelden op. Knelpunten rond wet- en regelgeving, financiën en huisvesting spelen vooral daar waar de samenwerking intensiever van aard is.

De oplossingen met betrekking tot de knelpunten liggen in de sfeer van: investeren in de samenwerking, meer overleg, bij elkaar in de keuken kijken; betere, duidelijkere en/of eenvoudiger afspraken maken; overeenstemming zoeken vanuit gedeeld belang, gezamenlijke missie en doelen; de samenwerking de tijd geven, onderlinge band langzaam laten groeien, kleinere stappen nemen; nieuwbouw of verhuizing; wisseling van organisatie, leiding en/of personeel; zoeken naar wat wél kan binnen de regels; op bestuurlijk niveau oppakken en oplossen van problemen, afspraken vastleggen en overeenkomsten aangaan; belang van hulp en medewerking vanuit de gemeente, bijvoorbeeld door ontwikkelingen te faciliteren.

Successen worden ervaren op: gezamenlijke ambities; inhoudelijk doorgaande lijn; gezamenlijke activiteiten; warme overdracht; samen onder één dak; ouders betrokken en tevreden; verbeterde in-en doorstroom; aansluiting tijden; gezamenlijk zorgbeleid; uitstraling als één organisatie.

Gezamenlijke huisvesting speelt een grote rol. De respondenten geven aan dat bij de meest vergaande samenwerking de partners meestal samen onder één dak gehuisvest zijn. Ze melden ook dat onder meer het dagelijks contact op de werkvloer voor de samenwerking van groot belang is.

De taskforce formuleert adviezen voor het bevorderen van de samenwerking tussen kinderopvang, onderwijs en andere partijen betrokken bij het jonge kind. De hier meest relevante adviezen zijn:

Over inhoud:

1. Ontwerp een doorlopend pedagogisch curriculum, aansluitend bij kerndoelen van opvang en onderwijs. Voor 0-12 jaar.
2. Bevorder pedagogisch partnerschap van ouders.
3. Creëer tijd voor afstemming en ontwikkeling. Begin met het formuleren van een gezamenlijke visie. Een gezamenlijke visie creëert verbindingen vergemakkelijkt het overbruggen van cultuurverschillen. Cultuurverschillen overbruggen kost tijd. Met name in de kinderopvang wordt een gebrek aan tijd voor afstemming met het onderwijs en (gezamenlijke) professionalisering ervaren.
4. Stimuleer het werken in interprofessionele teams. Dit is in het belang van een doorgaande ontwikkelijn voor het kind: het verbinden van het buitenschoolse en het schoolse leren, en het verbinden van formeel en informeel leren.
5. Ontwikkel een digitaal educatief dossier zodat het gemakkelijker is gegevens over het kind en daarmee zorg te delen. Dit ondersteunt de ontwikkeling en het welbevinden van het kind en kan voor ouders een toegang tot gelijkwaardig partnerschap verschaffen. Consensus over privacy en welke gegevens gedeeld mogen worden, is noodzakelijk.

Over randvoorwaarden:

6. De vorm van samenwerking en wijze van uitvoering moet passen bij de lokale context. Er moet een goede interne en externe analyse worden gemaakt, gevolgd door het formuleren van een gezamenlijke visie en concrete doelstellingen.
7. Neem als gemeente initiatief en regie.
Stimuleer de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang. Op gemeentelijk niveau zijn veel verschillende geldstromen beschikbaar voor kinderen in de leeftijd van 0- 12 jaar. Scholen en kinderopvang kunnen deze geldstromen vaak moeilijk breed en flexibel inzetten omdat ze gericht zijn op verschillende doelen en vaak verschillende verantwoording vragen. In 'proeftuinen' van de VNG wordt onderzocht welke rol de gemeente kan spelen bij het tot stand komen van samenwerking en welke knelpunten zich daarbij voordoen. Om bijvoorbeeld daadwerkelijk te komen tot één gezin, één plan en één regie.
8. Veranker duurzame en structurele samenwerking. Hiervoor zijn verschillende juridische mogelijkheden. Streef tenminste naar structurele samenwerking volgens model 3 of 4. Een (ondersteunende) samenwerkingsovereenkomst past goed bij model 3.
9. Ontwikkel alternatieve benaderingen voor gezamenlijke huisvesting.

Het kabinet heeft recent een reactie geformuleerd (SZW en OCW, 2018).

Binnen het bestaande VVE-beleidsoverleg tussen de ketenpartners, gezamenlijk voor Raalte en Olst-Wijhe, wordt gezamenlijk afspraken en beleid ontwikkeld over ouderbetrokkenheid die ingevoerd wordt binnen peuterwerk en scholen. Hier en daar zijn onderwijsassistenten ook BSO-medewerker.

De bestuurders van kinderopvang en scholen zijn in overleg om te komen tot meer structurelere samenwerking in het zg. Frieswijkoverleg. Vanonder deze paraplu worden nu onder andere samenwerkingsopdrachten tussen kinderopvang en scholen voor verschillende dorpskernen ontwikkeld.

3.2. Gezamenlijke visie op doorgaande ontwikkel- en leerlijnen

De werkgroep heeft een aanzet geformuleerd tot een visie op samenwerking. Dat deze ten goede moet komen van een ononderbroken ontwikkeling van kinderen in Olst en in Wijhe in de leeftijd tussen 0 en 14 jaar.

We willen een integraal aanbod creëren voor kinderen om zo hun ontwikkeling optimaal te stimuleren en dat zij hun talenten ontdekken en zich oriënteren op de samenleving.

Hieronder wordt een aanzet gegeven tot een inhoudelijke samenwerking.

Randvoorwaarde in dit project is dat er per locatie twee a drie ontwikkelde schoolconcepten zijn. In onze visie moeten de scholen en de kinderopvang in een cluster afstemming zoeken en vinden in een overstijgende pedagogische en educatieve visie.

Deze visie gaat over het ontwikkelen van een aanbod op alle ontwikkelingsgebieden van 0- 14 jaar. Niet alleen het pedagogische domein. Ook al verschilt de naamgeving en domeinbeschrijving over de verschillende jaren en vooral tussen de verschillende sectoren, toch zijn er doorgaande ontwikkelings – en leerlijnen aan te geven in de gehele periode.

De werkgroep maakt onderscheid in de drie leeftijdsgroepen, zonder dat hierbij een harde grens wordt gesteld, waarbij de wereld waarin de kinderen zich bewegen steeds groter is.

- 0 – 6 jaar
- 6 – 10 jaar
- 10 – 14 jaar

De werkgroep vindt enerzijds het ontdekken van eigen talenten van belang en anderzijds de kennismaking en leren over de maatschappij waarin de kinderen zich bewegen.

- Het kind laten ruiken aan wat er allemaal is in onze maatschappij, gericht op **vaardigheden en talenten**. Het kind zo breed mogelijk zijn/haar vaardigheden/talenten laten ontdekken en dit stimuleren door een breed aanbod aan te bieden (koken, muziek, sport, spel, theater, tekenen/handvaardigheid, ict), naar ontwikkeling van deze vaardigheden en talenten op basis van interesses en keuzes die kunnen worden gemaakt.
- Het kind leert over thema's waaruit onze **maatschappij/samenleving** bestaat (familie en relaties, andere culturen in je omgeving en wereld, religie/feesten, beroepen, jaargetijden). Daarnaast zullen deze leerlingen zich gaan richten op burgerschapsvorming hoe ga je met elkaar om in deze samenleving (normen/waarden).

Dit sluit aan bij de drie doeldomeinen die de Onderwijsraad (2016) onderscheid in het referentiekader dat zij aanreikt voor de brede kwaliteit van onderwijs: Kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming. De bijdrage van scholen (en i.c. kinderopvang) aan kwaliteit in brede zin blijft veelal impliciet waardoor onvoldoende aan verdere onderwijsverbetering wordt gewerkt en de verantwoording over een te smal deel van onderwijskwaliteit gaat: de meetbare onderdelen.

De raad stelt in dit advies een drievoudige verbreding van onderwijskwaliteit voor, namelijk expliciet maken van de opvatting van kwaliteit, van de manieren waarop deze kwaliteit inzichtelijk gemaakt wordt en van de verantwoording over onderwijskwaliteit.

“Het is nodig dat scholen een visie ontwikkelen op inhoud en samenhang van de doeldomeinen, hun aanpak op deze visie afstemmen en deze evalueren. Scholen kunnen hun brede kwaliteit inzichtelijk maken met een combinatie van kwantitatieve en kwalitatieve instrumenten en methoden, passend bij de visie en doelen van de school, maar ook bij het doel en de partij waarvoor de informatie bestemd is. Daarvoor dient de beschikbaarheid en toegankelijkheid te worden vergroot van instrumenten of manieren van verantwoording die gerelateerd kunnen worden aan de drie doeldomeinen. De raad is van mening dat alle moeite moet worden gedaan om brede kwaliteit op passende manier inzichtelijk te maken. Iets inzichtelijk maken vergt bewustzijn van het handelen en van het wat, waarom en hoe van het onderwijs.”

Zowel PO als VO hebben in hun bestuursakkoorden met het ministerie van OCW aandacht voor de brede ontwikkeling. In het PO zijn er stimuleringsprogramma's voor techniek en cultuureducatie. In het VO wordt gewerkt aan de invoering een zogenoemd plusdocument. Dit is een persoonlijk document waarin succesvol afgeronde (talent)programma's, stage- en beroepsvaardigheden en specifieke vaardigheden van de leerling op het gebied van bijvoorbeeld loopbaan, burgerschap, ondernemerschap, creativiteit of sport staan beschreven.

3.2.1. Talentraamwerk

Omdat we het van belang vinden om talenten en interesses bij alle kinderen te ontwikkelen, zodat ieder kind op zijn/haar niveau kan excelleren, kunnen we daarbij bepaalde kenmerken beïnvloeden en bij kinderen laten groeien. We gebruiken hiervoor het talentraamwerk van Walma Van de Molen et al (2013). Dit model is ontwikkeld naar aanleiding van de ontwikkeling van een model voor het voortgezet onderwijs over de houding en motivatie van leerlingen ten opzichte van hun eigen talenten en de wens om te excelleren. Dus mogelijkheden voor een doorgaande lijn zijn aanwezig.

Walma Van der Molen et al. heeft in kaart gebracht welke factoren het meeste invloed hebben op het wel of niet presteren van basisschoolleerlingen. Op basis van het schema kunnen leerkrachten op termijn verschillende typen kinderen onderscheiden, waarbij elk type kind bepaalde motieven heeft om juist wel of niet te excelleren. Om het uiteindelijke doel te kunnen realiseren, gaan ze uit van vier soorten factoren die te beïnvloeden zijn. Zo kan een leerkracht de intelligentie van een kind niet beïnvloeden, maar hij/zij kan wel invloed hebben op de manier waarop een kind met zijn capaciteiten omgaat. Vier soorten factoren worden onderscheiden:

- factoren die betrekking hebben op de talenten van het kind, waarbij talent datgene is wat een kind latent in zich heeft en kan bereiken onder de ideale omstandigheden in een rijke leeromgeving.
- factoren die te maken hebben met de onderzoekende houding van het kind.
- factoren die betrekking hebben op de leermotivatie van het kind.
- factoren die te maken hebben met het zelfbeeld van het kind.

Naast de factoren die in het kind zelf zitten, wordt het kind beïnvloed door zijn omgeving. De omgeving die het meest invloed heeft op de talenten, de onderzoekende houding, de leermotivatie en het zelfbeeld van een kind op de basisschool bestaat uit de leerkracht van het kind (en daarbij de klas en schoolomgeving) en de ouders van het kind. Ook deze factoren worden in een later stadium gekoppeld aan het schema, zodat per onderdeel concrete handvatten en instrumenten kunnen worden gegeven die helpen bij het ondersteunen en stimuleren van verschillende typen kinderen.

Figuur 3. Talent-model (Walma van der Molen et al., 2013)

Walma Van de Molen et al voegt aan de definitie van Gagné (2004) van talent als verzameling van hoogontwikkelde kennis en vaardigheden op basis van een natuurlijke aanleg van het kind die tot bloei kan komen dankzij een stimulerende omgeving en eigen motivatie, toe: “Wij gaan uit van een bredere opvatting over talent, waarbij datgene wat een kind potentieel kan een belangrijke rol speelt. Potentie is niet datgene wat een kind laat zien. Er zijn veel kinderen die meer in hun mars hebben, ofwel meer potentie hebben dan ze laten zien.”

De factoren worden ieder uitgewerkt in vensters:

Talenten: intelligenties (specifiek en algemeen) en vaardigheden (hogere-orde denkvaardigheden, creatieve denkvaardigheden, onderzoeksvaardigheden, metacognitieve vaardigheden en zelfregulatie)

Onderzoekende houding: verwondering, nieuwsgierigheid, kritisch zijn, bereidheid tot perspectiefwisseling en onafhankelijkheid.

Leermotivatie: intrinsieke motivatie en extrinsieke motivatie.

Zelfbeeld: zelfvertrouwen en perceptie over eigen ontwikkelingsmogelijkheden.

Een gezamenlijke visie zal iets zeggen over het aanbod van de deelnemende kinderopvang, basisscholen en soms vo-school over de doorgaande ontwikkeling op deze factoren.

3.2.2. Ontwikkelingen in doorgaande ontwikkellijnen

Rekening houdend met de ontwikkelde onderwijsconcepten geven we hier de overkoepelende mogelijkheden om in de inhoud op elkaar af te stemmen tussen de sectoren.

kinderopvang

Binnen de kinderopvang ligt de focus op dit moment vooral op het verhogen van de pedagogische kwaliteit en het inhoudelijk verbeteren van de doorgaande ontwikkellijn opdat de brede (talent) ontwikkeling van kinderen optimaal wordt gestimuleerd. De proces wordt ondersteund door de wet IKK¹.

In de kinderopvang worden wettelijke eisen gesteld aan wat het aanbod aan kinderen van 0- 4 jaar zou moeten zijn in de wet OKE². Het doel van de wet OKE is de taalontwikkeling van jonge kinderen te stimuleren door de kwaliteit van de peuterspeelzalen en instellingen voor kinderopvang te verhogen. Het doel van de wet IKK is verhoging van stabiliteit en kwaliteit van de kinderopvang door met name het verhogen van de pedagogische kwaliteit van de medewerkers.

De eerste landelijk monitor Kinderopvang (Slot et al., 2016) en pre-COOL -onderzoek (Slot, 2013) naar de emotionele en educatieve kwaliteit van crèches en peuterspeelzalen voor kinderen van 0 – 4 jaar laat zien dat over het algemeen de sfeer goed is maar dat er winst te behalen is wat betreft de educatieve kwaliteit. Op educatieve kwaliteit scoren Nederlandse crèches en peuterspeelzalen laag tot gemiddeld, in sociaal- emotioneel opzicht midden tot hoog.

Hoe hoger de educatieve kwaliteit van de crèche of peuterspeelzaal, hoe beter de kinderen hun aandacht gericht kunnen inzetten, zo blijkt. Deze aandachtsfunctie is een belangrijk onderdeel van het vermogen om te leren. Ook blijkt dat hoe hoger de emotionele kwaliteit van de opvang is, hoe meer de kinderen hun woordenschat uitbreiden. Ten slotte is een effect gevonden van 'vrij spel', ze spelen dan zonder begeleiding van een leidster. Gemiddeld besteden de kinderen hieraan 30 tot 35 procent van een ochtend. De onderzoekers vonden dat naarmate de kinderen meer tijd besteden aan vrij spel, zij zowel hun woordenschat als hun aandachtsfunctie minder goed ontwikkelen.

De lagere educatieve proceskwaliteit uit zich in alle opvangsoorten met een relatief sterke oriëntatie op het stimuleren van exploratief spel, sociaal spel en taal (dit laatste niet in de BSO), maar in ervaringsdomeinen als creatieve en muzikale vorming, ontluikend rekenen, wetenschap en technologie, en burgerschapsvorming is het aanbod aanmerkelijk beperkter. Buitenactiviteiten betreffen voornamelijk spelen in de tuin of op een schoolplein.

In Olst-Wijhe wordt binnen de KDV de gewenste ontwikkeling vanuit de Wet IKK volop uitgewerkt. Er wordt o.a. gewerkt vanuit een pedagogisch kader dat vooral gericht is op het stimuleren van ontwikkeling van de jonge kinderen.

In Olst-Wijhe wordt het programma "Doe meer met Bas" gebruikt, voor de voor-en vroegschoolse educatie (VVE). Het programma richt zich per leeftijdsgroep (peuters, jongste kleuters en oudste kleuters) op specifieke doelen voor taal en voorbereidend rekenen. Ook de basisscholen gebruiken dit programma voor de kinderen met een taalachterstand in groep 1 en 2.

¹ Wet Innovatie en Kwaliteit Kinderopvang (2018).

² Wet Ontwikkelingskansen door Kwaliteit en Educatie (2010).

Een intensieve relatie tussen peuterspeelzalen en groep 1-2 van het basisonderwijs over VVE draagt op een positieve manier bij aan de schoolprestaties (Nap-Kolhoff et al., 2008).

Kerdoelen voor po en vo

Kerdoelen geven in het basisonderwijs, met respect voor de vrijheid van onderwijs, richting aan wat er in het onderwijs aan bod moet komen. Er zijn kerndoelen voor:

- Nederlands
- Engels,
- Rekenen, wiskunde
- Oriëntatie op jezelf en de wereld, ingedeeld in vier domeinen: Mens en samenleving, Natuur en techniek, Ruimte en Tijd
- Kunstzinnig oriëntatie en
- bewegingsonderwijs

Ook voor de onderbouw van het voortgezet onderwijs zijn kerndoelen vastgesteld (2006). Er zijn kerndoelen voor:

- Nederlands
- Engels
- Rekenen, wiskunde
- Mens en natuur
- Mens en maatschappij
- Kunst en cultuur
- Bewegen en sport

Zowel in Olst als in Wijhe werken de kinderopvangorganisaties binnen het peuterwerk samen met de basisscholen voor VVE op het gebied van taal: ze gebruiken hetzelfde programma, Doe meer met Bas, dragen leerlingen met een indicatie warm over aan de basisschool, hebben regelmatig overleg over de afstemming en volgen soms gezamenlijk scholing.

Samenwerking op de andere ontwikkelgebieden is incidenteel.

Bijvoorbeeld in de Veldtocht in 2017 deden alle basisscholen mee en zij werkten samen met andere instellingen, waaronder leerlingen en leerkracht van Artitec van de Cappelenborg en met bewoners van het Averbergen, St. Willibrord, Overkempe en Peuterwerk.

Tijd, energie en motivatie wordt verloren als in het VO opnieuw met Engels wordt begonnen nadat de leerlingen ook op de basisschool al Engels hebben gehad.

Aansluiting en samenwerking tussen PO en VO wordt mogelijk geholpen doordat voor beide sectoren een curriculumherziening wordt gestart waarin wordt toegewerkt naar een actualisatie van de kerndoelen en eindtermen. Afgelopen februari heeft de minister de Kamer geïnformeerd over het verloop en de start van de ontwikkelfase in maart 2018. Een van de doelstellingen is dat de doorlopende leerlijn van po naar vo wordt versterkt, naast dat het curriculum de leerlingen goed voorbereidt op de toekomst, er meer samenhang wordt gerealiseerd, meer keuzevrijheid is voor de scholen en minder overladenheid wordt ervaren.

De ministers noemen dit ook in hun reactie op de taskforce. Daarnaast noemen zij dat

- Bureau Kwaliteit Kinderopvang feedback geeft op de tussenproducten van de herziening van het po curriculum, in aansluiting op het in 2017 opgeleverde pedagogische curriculum.
- dat de SLO de huidige kerndoelen doorvertaalt naar het jonge kind: peuters en kleuters en
- dat met de wet IKK geregeld wordt dat kinderopvang in hun pedagogisch beleidsplan op moeten nemen hoe de kinderen gevolgd worden in hun ontwikkeling en hoe daarbij naar een doorlopende ontwikkellijn met het basisonderwijs en de buitenschoolse opvang wordt gestreefd.

In eerste instantie worden bouwstenen ontwikkeld die de basis bieden om in een volgende fase te komen tot een integraal (kern-) curriculumontwerp voor het po en het vo. Er worden bouwstenen ontwikkeld voor Nederlands, rekenen en wiskunde, Engels, burgerschap, digitale geletterdheid en vakoverstijgend vaardigheden. Daarnaast worden bouwstenen ontwikkeld voor de vakinhoudelijke leergebieden in het huidige curriculum, daarvoor worden de indeling van de huidige kerndoelen van het vo als uitgangspunt genomen:

- o Mens en natuur
- o Mens en maatschappij,
- o Kunst en cultuur
- o Bewegen en sport

En voorgesteld is om het thema persoonsvorming verder uit te werken.

3.2.3. Betekenisvolle contexten en doorgaande ontwikkellijnen gedurende de dag.

Een goede samenwerking tussen school, naschoolse voorziening en andere lokale voorzieningen geeft mogelijkheden voor doorgaande ontwikkellijnen gedurende de dag. Het opvangaanbod wordt doorgaans in eerste instantie gemotiveerd vanuit de opvangbehoeften van de ouders, maar daarnaast is het belangrijk is om een kwalitatief goed, gevarieerd en samenhangend aanbod voor de kinderen te organiseren. Leren beperkt zich niet tot schooluren, behoefte aan ontspanning en spelen ook niet.

Samenwerking tussen binnenschools en buitenschools leren biedt mogelijkheden tot een doorgaande ontwikkeling van kinderen en zo mogelijk ook verdere ontzorging van ouders. In de handreiking voor de toekomst van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie (Eijnden et al., 2016) worden aanbevelingen gedaan hoe het binnenschoolse en buitenschoolse leren meer te verbinden. Hoe kan de individuele muzikles waarbij het kind een instrument leert te bespelen, aangeboden binnen de buitenschoolse opvang, aansluiten op het muziekonderwijs op de basisschool waar het kind zijn aanleg heeft ontdekt en mee heeft kennismemaakt. Voor een ander domein: Hoe kan het zwemonderwijs in de naschoolse opvang worden aangeboden en aansluiten op de gymlessen onder schooltijd.

Maar de samenwerking tussen binnenschools en buitenschools leren, tussen informeel en formeel leren, kan het leren op zich versterken. Van de Kooi (2013, 2016) schrijft in zijn visie op de doorontwikkeling van de brede school dat elkaar versterkende leercontexten kinderen uitdagen om hun creatieve denkkracht te ontwikkelen. En dat die creatieve denkkracht de essentie is van betekenisvol leren. Binnen dit perspectief voor de brede school stelt hij gedachte centraal dat zo veel mogelijk leerprocessen die een sterke relatie met elkaar hebben, concreet met elkaar verbonden worden door nieuwe didactische werkvormen en samenwerking tussen groepsleerkrachten en vakleerkrachten.

Van de Kooi citeert Joshua Foer (2011): *“Hoe strakker nieuwe kennis kan worden verweven met het web van kennis dat je al hebt, hoe groter de kans dat je die onthoudt. Mensen die meer associaties hebben om hun herinneringen aan op te hangen, zullen eerder nieuwe dingen onthouden, wat weer betekent dat ze meer zullen weten en in staat zijn meer te leren.”*

De volgende voorbeelden illustreren deze betekenisvolle leercontext. Als kinderen dramales krijgen ontstaat er een rijke talige omgeving die gebruikt kan worden om het methodische taalonderwijs vorm en inhoud te geven. Als kinderen techniekonderwijs krijgen, gebruiken ze daarbij ook hun kennis van het rekenen. Als kinderen kookles krijgen, moeten ze ook rekenen en leren ze over de natuur, zeker als de school beschikt over schooltuinen. In al die situaties moeten groepsleerkrachten en vakdocenten samenwerken om invulling te geven aan de leercontext. De kracht van elkaar versterkende leercontexten is daarbij het grootst als alle activiteiten waar een kind gedurende de dag aan deel neemt, betrokken worden bij de invulling van die contexten. Naast het reguliere onderwijs, mogelijk ook eventuele leertijdverbreding, de buitenschoolse opvang, de peuterspeelzaal en andere additionele activiteitenprogramma's.

In opdracht van AGION, het Agentschap voor Infrastructuur in het Onderwijs in Vlaanderen, is onderzocht (Bohez & Feys, 2012) wat Brede School als pedagogisch concept betekent voor de gebouwde omgeving. Uit deze studie blijkt dat naast infrastructuur, ook de ruimte en de omgeving een belangrijke rol spelen in het creëren van een brede leer- en leefomgeving.

Brede School, in binnen- én buitenland, weeft het levensecht en levensbreed leren als rode draad door het concept. De samenwerking vertaalt zich in een plaats: dat kan één gebouw zijn, maar ook verschillende gebouwen waartussen verbindingen gelegd worden om een (h)echte brede leer- en leefomgeving te creëren. Dit heeft ook ruimtelijk gevolgen: namelijk het benutten en creëren van levensechte leerplekken binnen en buiten de schoolse omgeving. Het begrip ruimte en omgeving moet dan ook breed geïnterpreteerd worden: school, speelplaats, park, straat, bos, museum, theater ...: al deze plekken maken deel uit van de brede leer- en leefomgeving.

3.2.4. Meer kind nabij ondersteuning

Onze ambitie is:

- Zo mogelijk geen kind buiten de gemeente.
- Van 0 jaar tot 16 jaar en 24/7.

De ambitie heet inclusie- ieder kind telt mee, doet mee, draagt bij en leert.

De extra zorg voor een kind is nabij, er is een vereenvoudigde zorgstructuur.

Aansluiten bij het normale:

Kinderen willen graag zo gewoon mogelijk opgroeien. Hetzelfde als leeftijdgenootjes: dezelfde school, contact met vrienden, sporten,... Het is belangrijk voor kinderen en hun gezin dat zij (gewoon) kunnen meedoen, dat we aansluiten bij de leefwereld van de kinderen. Dus willen we graag de extra ondersteuning naar het kind en gezin toe halen. Geen speciale aangepaste BSO maar een gewone BSO waar wat extra ondersteuning geboden kan worden.

In Olst-Wijhe is een veelheid aan voorzieningen voor kinderen: preventief voor alle kinderen en oplopend in intensiteit waar er meer nodig is. Belangrijke reguliere partners zijn het Centrum voor Jeugd en Gezin, een netwerkorganisatie, De GGD en EPOS, als gezamenlijke coördinatiepunt van de schoolbesturen voor het ondersteunen van het leren van kinderen binnen het Passend Onderwijs.

In de bijlage worden een aantal voorzieningen en organisaties beschreven die werkzaam zijn om het kind, het gezin en de school en kinderopvang ondersteuning te bieden. We maken onderscheid in preventieve, eerstelijns en tweedelijns ondersteuning. We willen dat deze, uitgelijnd, hetzelfde doel nastreven en daartoe ook in staat gesteld worden door de accommodatie en organisatie.

Het is daarbij van belang dat preventieve ondersteuning fysiek zo nabij als mogelijk aan onderwijs en opvang wordt gerealiseerd om zo goed mogelijke samenwerking en opbrengsten van die samenwerking te kunnen realiseren.

Het preventieve 'veld', de partners van het CJG kunnen goed een plek krijgen in 'scholen voor morgen' door middel van bijvoorbeeld een CJG loket. Op die manier kan ondersteuning erbij gehaald worden. Er moet wel nagedacht worden over hoe de privacy te borgen van de 'hulpvragers'.

De "eerstelijnszorg" (IB, gedragspecialisten, orthopedagogen) in school/ opvang kan samenwerken waarbij er door schaalgrootte meer specialisatie kan groeien en de knip op 4 en 12-jarige leeftijd verzacht kan worden. Ook de knip tussen opvang/ school en (bv.) TRIAS, SBO en SO/ VSO kan er kleiner uitzien aan de voorkant doordat de voorzieningen bij elkaar zitten. Als deze voorzieningen door de schaalgrootte gerealiseerd kunnen worden.

De eerstelijnszorg zou een goede plek in het (school)gebouw kunnen krijgen: bijvoorbeeld de logopedie en de fysiotherapie. In verschillende pilots in onze regio met betrekking tot leesonderwijs en dyslexiezorg is duidelijk geworden dat logopedie in de school maakt dat er meer (preventief) gewerkt wordt aan goed leesonderwijs. De logopedist kan ook de leerkracht ondersteunen in de klas.

Er zijn in de verschillende zorgsoorten verschillende aanbieders die hulp bieden aan kinderen in Olst-Wijhe. Niet alle kinderen zitten ook op school in de gemeente. Er zijn ook kinderen die gebruik maken van speciaal basisonderwijs of cluster4 onderwijs elders in de regio.

Er zou voor gekozen kunnen worden tweedelijns hulpverlening in de school en/of opvang te halen. Op die manier is er meer nabijheid en kan er sneller geschakeld worden wanneer dit nodig is. De vraag is dan welke aanbieders kiezen we hiervoor? Er is dan sprake van *preferred partnership*. De keuzevrijheid voor ouders en kinderen zal dan meer ingeperkt kunnen worden.

Het advies van de werkgroep:

- Het CJG ook fysiek betrekken in de school.
- Het vormgeven van gemeenschappelijke (preventieve) activiteiten voor ouders en hun kinderen en daarin kunnen faciliteren.
- Het mogelijk maken van 1+1=3. Door in de nabijheid van elkaar en zo mogelijk gezamenlijk te opereren, kunnen opbrengsten van het ene proces input zijn/ mede gebruikt worden voor het andere.
 - Medewerkers die in beide organisaties werken, nemen kennis en ervaring van kinderen en processen mee of bevorderen overdracht. IB-ers in PO en VO, PM-ers in voorschool / onderwijsassistenten in vroegschool.
- Kinderen die in de nabijheid van school en opvang ondersteuning krijgen, kunnen aan de voorkant blijven meedoen op school, opvang of vrije tijd. Minder een knip tussen school/ opvang en thuis, inclusie.
- Aansluiting tussen opvang, basisonderwijs en voortgezet onderwijs door in nabijheid te zijn en samen te werken, bijvoorbeeld in (sector-) overstijgende zorgteams/ afstemming Interne Begeleiders, maakt dat ondersteuning beter kan aansluiten en een mogelijk gat in de ondersteuning voorkomen of verkleind kan worden.

3.3. Wat moet er dan gebeuren?

3.3.1. Wat moet er dan gebeuren?

In navolging van de Taskforce:

- Maak de overstap van een face-to-face samenwerking naar hand-in-hand. Zorg voor overgang naar meer structurele samenwerking op het inhoudelijk aanbod, samenwerking tussen medewerkers, kennis- en expertisedeling, samenwerking tussen het management, samenwerking bestuur en visie. Veranker duurzame en structurele samenwerking.
- Creëer tijd voor afstemming en ontwikkeling.
- Formuleer samen met medewerkers een visie op doorlopende ontwikkelijnen en maak deze concreet. Nadat een goede interne en externe analyse is gemaakt zodat de samenwerking en uitvoering past bij de lokale context: maak een inventarisatie wat er al gebeurt in het licht van de gewenste samenwerking en bouw dat uit voor de brede ontwikkeling van kinderen van 0 – 14 jaar.

Daarnaast:

- Effectieve samenwerking tussen scholen en verschillende educatieve partners kent de volgende gemeenschappelijke succesfactoren: visie, leiderschap en coördinatie, structurele communicatie, draagvlak, aandacht voor (financiële) randvoorwaarden, gezamenlijke ontwikkeling van activiteiten en producten (NRO, 2017).
De werkgroep vindt het daarom belangrijk dat deze succesfactoren voor samenwerking volwaardig onderdeel worden van het kwartiermaken voor nieuwe scholen en dat kinderopvang, VO en ketenpartners daarbij vanaf de start worden betrokken. Het is daarbij belangrijk dat:
 - o het inrichten en realiseren van samenwerking onderdeel is van de opdracht van de kwartiermakers;
 - o Dat kinderopvang, VO, CJG en jeugdhulp, sport en cultuur vanaf de start volwaardig onderdeel uitmaken van de toekomstige organisatie.
 - o Dat de partners en ketenpartners volwaardig en vanaf het begin kunnen en mogen deelnemen aan het vormgeven van de samenwerking
- Bij nieuw te ontwikkelen huisvesting is het gewenst dat rekening gehouden wordt met de toekomstige mogelijkheden en ontwikkelingen, zoals bijvoorbeeld met het (deeltijd) huisvesten van meerdere partners in onderwijs en opvang en in de keten rondom het kind.
- Bij nieuw te ontwikkelen huisvesting zien we een verschillende intensiteit en complexiteit van samenwerking tussen de verschillende partners die maakt dat de samenwerking fysiek meer of minder nabij moet zijn. Ook de leeftijd van de kinderen maakt dat de samenwerking liefst meer of minder nabij is: hoe jonger hoe meer nabij.
- Bij nieuw te ontwikkelen huisvesting zien we graag veel mogelijkheden voor betekenisvol leren door samenhangende en elkaar versterkende leercontexten voor de brede ontwikkeling van kinderen: 'It takes whole brain teaching to raise a child' (Van der Kooi, 2013).

3.3.2. Wat betekent dit voor de scenario's?

Voor de voorgestelde scenario's die onderzocht worden:

Wijhe:

Twee bijzondere en een openbare school op de locatie nabij het spoc.

En

Twee bijzondere scholen, waarvan een met een tweede vestiging op de Boerhaar, en een openbare school op de locatie nabij het spoc.

Olst:

Twee bijzondere en een openbare school op een locatie nabij de sport/ Hooiberg.

Concludeert de werkgroep na het voorgaande onderzoek dat veel mogelijkheden en voordelen te realiseren zijn in de samenwerking tussen de sectoren kinderopvang, onderwijs (PO en VO), jeugdzorg en aanverwante voorzieningen. De voordelen zijn voornamelijk te vinden door:

- Door meer schaalgrootte ontstaan er meer mogelijkheden voor inzet van expertise, variërend van zorg tot sport en kunst en cultuur. Het aanwezig zijn van voldoende kinderen maakt dat kosten en mankracht beter verdeeld en gedeeld kunnen worden.
- Door de grotere nabijheid wordt samenwerking tussen de voorzieningen voor opvang en onderwijs en tussen PO en VO vergemakkelijkt. Hierdoor kunnen de overgangen, die nadelig werken voor kinderen, verzacht worden en soepeler gemaakt worden. Doordat alle kinderen in Olst en Wijhe op een meer centrale plaats zijn, maakt dat samenwerking in en met zorg en ondersteuning voor kinderen die dat nodig hebben, eenvoudiger en nabijer kan. Dat maakt dan weer dat kinderen minder achterstand oplopen.
- Door de grotere nabijheid tussen scholen en kinderopvang zal er voor de kinderopvang veel minder vervoersbewegingen tussen scholen en kinderopvang plaatsvinden. Ook worden ouders ontlast in het halen en brengen van met name jongere kinderen, vooral als er in een gezin zowel kinderen op de kinderopvang als op school zitten.
- Door meer schaalgrootte is het mogelijk om in een (deels) nieuw te ontwikkelen huisvesting voorzieningen te delen die daardoor groter, flexibeler inzetbaar en meer doelen kan dienen.
- Gezamenlijke organisatie en samenwerking biedt mogelijkheden om ook van elkaar te leren en bijvoorbeeld ook een gezamenlijk aanbod voor VO voor kinderen in Olst te realiseren.
- De grotere schaalgrootte maakt het voor andere aanbieders aantrekkelijker om aanwezig te willen zijn op de centrale locatie en een aanbod te bieden voor kinderen. Het maakt ook dat de gezamenlijke voorziening mogelijkheden biedt voor meer en gediversifieerder maatschappelijk aanbod, waaronder bijvoorbeeld sportorganisaties en ander vrijwilligerswerk. Ook stage- en participatieplaatsen bieden mogelijkheden om meer gerichte inzet voor de kinderen te organiseren.
- De meer centralere ligging van voorzieningen rondom het kind maakt het ook makkelijker om ouders daar meer te bieden en te benaderen. Met name als de samenwerking uitmondt in voorziening met weinig drempels waar ouders graag heen gaan en elkaar kunnen ontmoeten en de mogelijkheid ontstaat dat ook voor ouders een aanbod geboden kan worden, op opvoedings- en gezinsondersteuning of voor flexibele werkplekken.

Bij het tweede scenario in Wijhe:

de gevolgen van een scenario waarbij de onderwijsvoorziening op de Boerhaar niet of pas later deelneemt aan het voorgestelde scenario.

Zijn voorgaande mogelijkheden en voordelen minder goed te realiseren. Dit komt in de eerste plaats doordat er minder kinderen, want immers een deel krijgt onderwijs op de Boerhaar, onderwijs krijgen op de gezamenlijke locatie. Hierdoor is het financiële schaalvoordeel in eerste instantie kleiner waardoor er minder faciliteiten in de huisvesting gerealiseerd gedeeld kunnen worden. Ook voor aanbieders is het minder aantrekkelijk omdat er minder kinderen zijn op de centrale locatie.

Het leidt ook tot een ongelijke situatie voor ouders, omdat de kosten voor opvang voor ouders op de Boerhaar hoger worden omdat in dat geval er aparte vervoerskosten zijn die er niet zijn voor ouders met kinderen op scholen op loopafstand van de kinderopvang op de centrale locatie. Verder kunnen de ouders op de Boerhaar minder eenvoudig gebruik maken van de extra faciliteiten die er in samenwerking kunnen ontstaan op de centrale locatie.

Als de school op de Boerhaar niet of pas later deelneemt verzwakt dat het eerste scenario op de mogelijkheden voor verbinding, ondersteuning, kwaliteit en faciliteiten. Het maakt dat, met name in het geval dat de school pas later deelneemt, er in eerste instantie minder voorzieningen gerealiseerd worden. Als deze later alsnog gerealiseerd moeten worden leidt dat tot hogere kosten.

4. Randvoorwaarden en ontwerpisen

In dit hoofdstuk wordt omschreven wat er nodig is om de doelen, omschreven in voorgaande hoofdstukken, te behalen.

Met welke randvoorwaarden en ontwerpisen moet er rekening gehouden worden wanneer we onze visie gestalte willen geven.

Inhoudelijke samenwerking tussen scholen, tussen scholen PO en VO, onderwijs en opvang, onderwijs en voorschoolse educatie en doorgaande leerlijnen, is een beoogd doel en dus belangrijk uitgangspunt voor deelnemende scholen.

- Het zou mogelijk moeten zijn om volgtijdelijk maar ook gezamenlijk gebruik te maken van (elkaars) ruimten dat vraagt om het in elkaars nabijheid geplaatste voorzieningen.
- Dat vraagt letterlijk om fysieke nabijheid van de diverse ruimten en gebouwen om zo de samenwerking onderdeel te laten zijn van dagelijks handelen.
- Onderwijs, opvang en de externe ondersteuning zoals logopedie, sociaal maatschappelijk, werk, kinderfysiotherapie, dienen zoveel als mogelijk in elkaars nabijheid op korte loopafstand van elkaar geplaatst worden. Hierbij dient wel rekening gehouden te worden met de privacy van ouders en jongeren wanneer zij hier gebruik van (willen) maken.
- Gezamenlijke voorzieningen als ICT willen we gezamenlijk realiseren en de locatie en de plaatsing van voorzieningen moet dat mogelijk maken.
- Doorgaande leerlijnen en werken op niveaus van de verschillende scholen vragen om functies en ruimtes die bij elkaar geplaatst zijn en efficiënt en effectief gebruikt worden.
- Voorzieningen voor talentontwikkeling of interesse groepen zijn bedoeld voor alle kinderen en dienen daarom onderdeel uit te maken van de campus. Dat vraagt om voldoende m² meters voor ruimtelijk inpassing van alle genoemde voorzieningen
- Voorzieningen voor gezamenlijk gebruik voor gezamenlijk activiteiten dienen in nabijheid van voorzieningen voor eigen gebruik te liggen. Of in ieder geval flexibel om te zetten zijn van eigen gebruik naar gezamenlijk gebruik.
- Het ontmoeten van elkaar en dagelijks tegenkomen en een veilige basis in een veilige kleinschalige omgeving zijn twee kanten van dezelfde medaille.

Drie scholen bij elkaar geeft voldoende volume van het aantal kinderen om een extra leeromgeving te creëren waar mensen van buiten het onderwijs ook deel kunnen nemen aan het onderwijs en of opvang.

- Denk aan een gezamenlijk keuken waar de bakker of kok aan kinderen les kan geven.
- Denk aan gezamenlijk leerruimten waar technische beroepen gastlessen kunnen geven aan kinderen
- Dit alles veronderstelt dat de leeromgevingen gedeeld worden door de drie scholen en onderdeel uitmaken van de campus.
- Voor optimaal gebruik van onderwijstijd dienen de sportvoorzieningen zowel binnen als buitensport in de directe omgeving van de onderwijshuisvesting te bevinden.
- We willen verenigingsactiviteiten verbinden met sporten op school en na school.
- Ook voor deelname aan naschoolse activiteiten en bevorderen van naschoolse sport dienen aanbieders en sportvoorzieningen zo dicht mogelijk bij de scholen te staan.
- Om onderwijs te versterken zouden gedeelde voorzieningen die wekelijks door alle drie de scholen gebruikt worden onderdeel moeten zijn van de gezamenlijke voorzieningen denk daarbij aan speellokaal voor dagelijks bewegen van jonge kinderen, ruimte voor onderwijs in muziek, ruimte voor onderwijs in techniek, ruimte voor onderzoek en experimenten, mediatheek en bibliotheek, gezamenlijke ontspanningsruimten.

Wanneer we kijken wat er nodig is in de schoolomgeving en schoolplein om deze doelen te bereiken.

- Natuurlijke schoolpleinen, pleinen waar kinderen worden uitgedaagd en kunnen ontdekken (klimmen in liggende boomstronken en spelen met een waterpomp)
- Rondom veel groen in een gezonde groene omgeving
- Ruimte voor schooltuinen of kas die misschien ook gedeeld kan worden met VO
- Veel natuurlijke schaduw en beplanting op schoolplein
- Sociaal veilige schoolpleinen dat wil zeggen overzichtelijk, rekening houden met verschillende leeftijden, goede mogelijkheden voor toezicht maar tegelijkertijd uitdagende leeromgeving
- Voldoende ruimte om te spelen en spelend te ontdekken in ruimten die zich binnen de veilige grenzen van ons school dorp bevinden (10 m² per leerling uitgaande van 5 en 6 scholen)
- Niet te massaal (een groot plein, maar wel voldoende ruimte om te spelen)
- Voldoende ruimte en uitdagende speelvoorzieningen bij slecht weer (patio)
- Binnen werken en buiten spelen en of werken mag elkaar niet storen als het gaat om geluid dus zorg voor voldoende ruimte om dit te waarborgen
- Routing/verkeerssituatie op schoolplein veilig
- Maak het mogelijke dat wanneer dat nodig is een scheiding aan te brengen is tussen speelruimte voorschool, onderbouw, bovenbouw en middenbouw en VO
- Als je het openbaar toegankelijk maakt zorg dan goed voor beheer en handhaving
- Onderzoek wat je samen kan doen met schoolpleinen (scholen, kinderopvang, vo en sport)
- Onderzoek mogelijkheden van buiten theater/podium
- Verbind aanwezige sportvoorzieningen met het onderwijs en de opvang

5. Bijlagen

5.1. Hulpvragen werkgroep samenwerking, verbreding onderwijs, kinderopvang, VVE, BSO en VO

Onderzoek naar gevolgen voor samenwerking onderwijs en kinderopvang, BSO en VVE:

- Is het mogelijk en wenselijk om een gezamenlijke visie voor opvang en onderwijs voor 2-16-jarigen te formuleren?
 - Welke voordelen zijn er verbonden aan huisvesting op een gezamenlijke locatie dicht bij elkaar?
 - Kunnen deze voordelen niet ook op de huidige locaties in de huidige setting gerealiseerd worden en zo ja waarom is dit al niet gebeurd?
 - Welk gezamenlijk aanbod zou wenselijk zijn en hoe zou dit vorm moeten kunnen krijgen?
 - Is het wenselijk en mogelijk een gezamenlijk gedragen pedagogisch en didactisch perspectief te formuleren?
 - Op welke wijze zou de organisatorische invulling en samenwerking uitgewerkt kunnen worden voor een brede school/kindcentrum?
 - Is het mogelijk en zo ja, is het wenselijk om doorgaande leerlijnen en het ontwikkelingsperspectief van kinderen vorm te geven in gezamenlijke dagarrangementen?
 - Op welke wijze zou de huidige samenwerking versterkt kunnen worden in een gemeenschappelijk kindcentrum op onderdelen zoals gezamenlijke op elkaar afgestemde roosters, dagelijkse overdracht van kinderen en bespreking van kinderen?
 - Vanuit Passend Onderwijs Salland moet er een plek voor iedereen zijn in het regulier basisonderwijs. Hoe kunnen scholen hun krachten bundelen op 1 locatie om kinderen aan de onderkant en bovenkant van het gemiddelde extra ondersteuning/uitdaging te bieden?
- Onderzoek naar mogelijkheden en gevolgen samenwerking VO
 - Welke voordelen of opbrengsten kunnen gerealiseerd worden met behulp van een sterkere verbinding met het VO?
 - In hoeverre is gezamenlijk gebruik van voorzieningen of huisvesting in elkaars nabijheid een voorwaarde of een pre?
 - In hoeverre is het mogelijk om een gezamenlijk visie en implementatie samenwerking VO-PO voor zowel Olst als Wijhe op te stellen?
 - Wat betekent de samenwerking inhoudelijk voor de inrichting van het VO voor leerplannen, schoolorganisatie?
 - Welke randvoorwaarden zijn er?
 - Wat zijn de financiële gevolgen voor PO en VO?
 - Onderzoek naar formatieve gevolgen van mogelijke scenario's:
 - Wat zijn de gevolgen voor de formatie van de scholen op korte en langere termijn?
 - Komen er in de nieuwe situatie meer handen voor en in de klas dan nu?
 - Welke mogelijkheden ontstaan er door samenwerking tussen scholen, die nu niet of lastig mogelijk zijn?
 - Zijn er bij realisering van het gewenste scenario andere en wellicht betere mogelijkheden voor delen en/of samen gebruiken van voorzieningen?
 - Welke mogelijkheden zijn er om gebruik maken van gezamenlijke expertise en specialisten, anders dan dat nu al het geval is?
 - Op welke wijze zou de samenwerking tussen verschillende scholen met verschillende concepten en levensovertuigingen versterkt of verzwakt kunnen worden?
 - Voor welke leerinhouden en vakgebieden willen de scholen de samenwerking met VO versterken?
 - Hoe zou dat vorm kunnen krijgen en wat zijn dat de werkelijke of beoogde voor- of nadelen van de samenwerking?
 - Hoe zou de gezamenlijke samenwerking met VO eruit kunnen zien?
 - Welke voordelen zou dat opleveren?

5.2. Instellingen en organisaties rondom ondersteuning aan het kind en zijn gezin.

Het Centrum voor Jeugd en Gezin Olst-Wijhe:

Een netwerkorganisatie met verschillende kernpartners: GGD, De Kern, POH jeugd, jongerenwerk. Het CJG heeft casuïstiek overleg elke twee weken samen met politie, Carinova Thuisbegeleiding en jeugdconsulenten van de gemeente. Binnen het CJG kan er extra expertise bij gehaald worden zoals de Praktijkondersteuner Jeugd-GGZ, de GGD-arts, de GGD orthopedagoog, de gedragswetenschapper en jeugdconsulent van het Toegangsteam.

Het CJG biedt integrale en passende ondersteuning aan kinderen en hun gezin.

Het CJG sluit hierbij aan bij de leefwereld van het kind en het gezin waarin het opgroeit.

Het CJG zet ondersteuning in zo licht als mogelijk en schaaft tijdig op wanneer er zwaardere zorg nodig is.

Het CJG is eerste aanspreekpunt voor ouders en professionals uit het onderwijs voor vragen over opgroeien en opvoeden.

De professionals in het CJG schalen op naar het Jeugdteam van de gemeente wanneer er specialistische jeugdhulp/tweede lijnshulp nodig is. Het Jeugdteam schaaft af wanneer dit weer mogelijk is.

Vanuit het CJG worden er ook activiteiten in het kader van opvoed en opgroei thema's gehouden. Het praten over opvoeden door ouders onderling is belangrijk en bevordert de zelfredzaamheid. Binnen de nieuwe scholenstructuur zou het goed zijn ook juist dit in te bedden. Dat ontmoeting tussen ouders en eventueel (CJG) professionals natuurlijk kan plaats vinden.

Bibliotheek Salland

Bibliotheek Salland heeft een vestiging in Olst in het Holstohuis, in Wijhe aan de Kerkstraat en op een aantal scholen is er bibliotheek op school. Ook de kinderopvangorganisaties (0-4) hebben een bibliotheek.

- Aan het programma 'bibliotheek op school' doen een aantal scholen mee (Ter Stege, De Peperhof en de mijnplein scholen) tegen een bijdrage van €10,60 per leerling vult de bibliotheek een actueel bestand leesboeken op de school en wordt de school ondersteund door een deskundige lees- mediaconsulent. Kinderen kunnen de boeken op school lenen. De Klimboom, Holsthoek en Tellegen hebben een abonnement op de bibliotheek.
- De bibliotheek heeft een speciale collectie voor kinderen met dyslexie: het makkelijk lezen plein, veel materiaal voor werkstuk of spreekbeurt (groep 5-8, vo klas 1-2). Speciale bibliotheekproducten voor kinderopvang, peuterspeelzalen, basis en voortgezet onderwijs. Een loket voor de landelijke dienstverlening voor mensen met een visuele of leesbeperking.
- De Bibliotheek Salland werkt samen met gemeente en consultatiebureau om ouders en kinderen vanaf het allereerste begin met (het lezen van) boeken in aanraking te brengen in het programma Boekstart. Daarnaast is er de VoorleesExpress waarmee beoogt wordt de voorleescultuur thuis en de taalontwikkeling van kinderen te stimuleren. De VoorleesExpress helpt autochtone en allochtone gezinnen om de taalontwikkeling van hun kinderen (van 2 tot en met 8 jaar) te stimuleren. Een vrijwilliger komt twintig keer

bij hen thuis en maakt de kinderen en ouders enthousiast over (interactief) voorlezen, boekjes en verhalen. De ouders krijgen hulp om het voorlezen zelf voort te zetten.

- Daarnaast werkt de bibliotheek samen/(coördineert?) met het Taalpunt voor mensen die beter willen leren lezen en schrijven (laaggeletterdheid). Het Taalpunt is in de bibliotheek. Het Taalpunt organiseert ondersteuning, bijvoorbeeld in een cursus of een taalcoach.

Er is een Taalpunt in de bibliotheek in het Holstohuis en in de Bibliotheek Wijhe en een taal café (Wijhe: naast Albert Heijn bij Ygdrasil; Olst in cafe Holtohus wordt binnenkort weer geopend).

Passend Onderwijs

Binnen een samenwerkingsverband werken scholen samen aan het inrichten van een ondersteuningstructuur waarbij elke leerling die ondersteuning krijgt die hij/zij nodig heeft om, thuisnabij, een ononderbroken ontwikkelingsproces te kunnen doorlopen. Er is een samenwerkingsverband PO en VO, waarbij de regio's op elkaar aansluiten. Voor het PO werken we in de deelregio Salland, waaraan mijnplein en De Mare deelnemen, als onderdeel van het grotere samenwerkingsverband 2305. Speciale basisschool De Horizon (SBO) en speciale onderwijs op De Zonnehof (SO) maken naast de reguliere basisscholen deel uit van dit verband, beiden in Raalte (hoeveel kinderen uit O-W gaan naar Raalte?). (Aanvullingen voor VO?). Gewerkt wordt met de termen

- Basisondersteuning. Deze vindt plaats op school. Het grootste deel van de kinderen kan voor hun ondersteuningsbehoefte terecht op school. Dyslexie en aandacht voor hoogbegaafdheid maken deel uit van de basisondersteuning. Deze ondersteuning vindt plaats in de klas of in de school. Sommige scholen hebben bijvoorbeeld een plusgroep voor hoog- en meerbegaafde leerlingen om de kinderen ook met gelijkgestemden onderwijs te geven. In O-W zijn de aantallen, ongeveer 3%, per school te klein om een plusgroep op de school te realiseren. EPOS organiseert twee plusgroepen in Raalte. Voor ouders die het vervoer zelf moeten regelen is dit een belemmering, met name voor kinderen uit Olst is Raalte erg ver weg.
- Lichte ondersteuning. Kinderen met extra ondersteuningsbehoefte krijgen ondersteuning op de school, veelal in de vorm van een ambulante begeleider die de school of het kind ondersteunen.
- Zware ondersteuning. De kinderen gaan naar het SBO of SO. Als de ondersteuning niet in de eigen regio mogelijk is op De Horizon of Zonnehof, gaan ze veelal naar De Ambelt, Elimschool, Enkschool en De Twijn.

EPOS is het expertisepunt voor het basisonderwijs en wordt betrokken als de onderwijsbehoefte de mogelijkheden van de school overstijgt. Het coördineert en faciliteert ook in de afstemming met de gemeente en andere zorginstanties, vooral waar het kinderen betreft die niet-onderwijszorg nodig hebben. Er worden zo nodig schoolondersteuningsteams samengesteld, waar in school, ouders, orthopedagogen en betrokken begeleiders spreken over wat de leerling nodig heeft. Zo nodig worden ketenpartners, via het CJG, betrokken.

Schoolmaatschappelijk werk

- Schoolmaatschappelijk werk is partner in het CJG. Alle kinderen, ouders en school professionals kunnen gebruik maken van de ondersteuning van de maatschappelijk werker.
- Het maatschappelijk werk biedt ook groepswerk aan voor kinderen zoals bijvoorbeeld KIES of SOVA. Hier kunnen alle kinderen gebruik van maken.

5.2.1. Preventief beleid (voorlichting)

- De GGD is een belangrijke preventieve partij. Van alle taken die zij uitvoert is 80% preventief. De Jeugdgezondheidszorg is preventieve zorg voor alle kinderen in Olst-Wijhe van –9 maanden tot 18 jaar. Zij hebben verschillende contactmomenten met de kinderen en hun ouders op het consultatiebureau en waar nodig kunnen er meer gesprekken plaats vinden. De jeugdverpleegkundigen zijn de contactpersonen voor de scholen en zij kunnen de expertise van de GGD arts en orthopedagoog erbij halen wanneer dit nodig is.
- De GGD (-arts) kan een VVE/SMI-indicatie afgeven voor kind.
- De GGD is kernpartner in het Centrum voor Jeugd en Gezin (CJG).
- Logopedie
 - o Voorscholen en vroegscholen: preventief Doe meer met Bas, Boekstartcoach, (Bieënkorf) bibliotheek, voorleesexpres, peuterinloop, warme overdracht: PM-ers samen met ouders en basisschool. scholen extra formatie

De gemeente heeft een logopediste in dienst voor het basisonderwijs (Maaïke Scholma). Het gaat alleen om de screening, niet om behandeling. De logopediste bezoekt alle 13 scholen. Het gaat om de kinderen tussen 4,9 en 5,9 jaar. Indien behandeling of nader onderzoek nodig is dan worden kinderen verwezen naar een logopediste of de huisarts of een KNO-arts. In totaal gaat het om 180 tot 200 kinderen. Er zijn geen aparte afspraken in het kader van VVE/OAB. Als er een spraak-taal achterstand geconstateerd wordt op het consultatiebureau dan kan het kind verwezen worden naar een (vrij-)gevestigde logopediste.

5.2.2. Eerste lijn en zorg/ondersteuning

- Logopedie
- Kinderfysiotherapie

Voorscholen & basisscholen: behandelend

- o Logopedie praktijk Salland (Wijhe)
- o Logopedie Olst - Petra Koekoek (Olst)
- o Fysiotherapeutisch centrum Wijhe

Logopedie en kinderfysiotherapie kunnen op verzoek plaatsvinden op de kinderopvang. De logopediste probeert met haar behandeling zoveel mogelijk aan te sluiten bij het woordweb wat past in het thema wat op dat moment behandeld wordt in de peuterwerkgroepen.

- VVE:
Voorscholen en vroegscholen: extra aandacht door extra begeleiding VVE-kinderen.
Betrokken partners: bibliotheek Salland, GGD (indicatie VVE)
- EPOS: waar nodig ondersteuningsarrangementen en overleg. Ook aanbieden van Team Jonge Risico kind, ondersteuning voor kleuters en plusgroep in Raalte voor hoog en meerbegaafde kinderen.
- Onderwijs aan Nieuwkomers in Salland (ONS). Vluchtelingenwerk heeft contact met EPOS over de te verwachten nieuwkomers in Salland en ook op scholen worden kinderen aangemeld die direct van buiten Nederland komen of een vluchtelingenachtergrond hebben. Hiervoor is een verwijzingsprocedure afgesproken. Als de kinderen voor hun taalontwikkeling beter extra ondersteuning buiten de school nodig hebben, is er een taalklas ingericht in Wijhe, bij De Peperhof.

5.2.3. Jeugdhulpverlening: 2e lijns zorg

Voor de gemeente Olst-Wijhe hebben met 11 regionale gemeenten jeugdhulp ingekocht. Daardoor hebben we 160 contractpartners. Niet van alle aanbieders maken de kinderen in de gemeente Olst-Wijhe gebruik. We hebben verschillende soorten jeugdhulp en daardoor ook verschillende aanbieders. De gemeente is verantwoordelijk voor de jeugdhulp en betaald de inzet van de hulp. Daardoor zien zij ook waar de meeste kinderen in de gemeente gebruik van maken.

Verschillende jeugdhulp categorieën:

- **Jeugd- en opvoedhulp:** is een hulpvorm die er is voor kinderen en hun gezin. Over het algemeen zijn dit kinderen en ouders met een gemiddeld IQ waar het spaak loopt in de opvoedsituatie. Ook juist voor het jonge kind, voor de leeftijd van 4 jaar, hebben zij de expertise om kinderen te behandelen en begeleiden. Vormen van hulp zijn bijvoorbeeld pleegzorg, gezinshuizen, ambulante Gezinsbehandeling (IOG), ouderschap na Scheiden.

Aanbieders: TRIAS en PACTUM.

- **Jeugd Geestelijke Gezondheidszorg (J-GGZ):** wanneer er vermoeden is van GGZ-problematiek een zogezegde diagnose hebben deze organisaties de expertise om diagnostiek en behandeling te bieden. Voor 2018 spraken we van basis en specialistische GGZ. Deze terminologie wordt niet meer gebruikt omdat we een andere systematiek hanteren. Binnen deze hulpvorm kan er gedacht worden aan kinderen met autisme of een autismeverwante stoornis of andere ontwikkelingsstoornissen. Vormen van hulp zijn bijvoorbeeld onderzoek en behandeling van verschillende psychiatrische stoornissen: een angststoornis, persoonlijkheidsstoornis, Autisme verwante stoornissen.

Aanbieders: Projuventus en Dimence.

Ook wordt er gebruik gemaakt van verschillende vrijgevestigde psychologen. Zij bieden de ondersteuning met namen door middel van een ambulante traject. Karakter en Accare zijn aanbieders waar er ook verblijfsplekken zijn, dus opname van een kind. Dit kan ook in deeltijd zijn, onderwijs wordt dan geregeld in de buurt van de kliniek.

Een belangrijke hulpvorm die valt onder de Jeugd GGZ is **dyslexiezorg**. Wanneer er sprake is van Ernstige Enkelvoudige Dyslexie, heeft een kind recht op vergoede dyslexiezorg.

Aanbieders: Braams en Driestar educatief.

- **Hulp voor Licht verstandelijk beperkten (LVB):** dit is een hulpvorm voor kinderen en ouders met een licht verstandelijke beperking en/of een (behandelde) Stoornis. De kinderen hebben een vorm van behandeling gehad en er is nog meer nodig in de vorm van begeleiding. In deze hulpvorm zitten vormen van ambulante (individuele) ondersteuning voor kind en het gezin maar ook bijvoorbeeld verblijf op een zorgboerderij. Ook leef en woongroepen zit in dit aanbod.

Aanbieders: Ambiq, Vitree, st. ZoZijn, zorgboerderij Beumershoek en Carinova.

- **Landelijk Transitie Arrangement (LTA) en Jeugdzorg Plus :** hulpvormen die landelijk worden ingekocht omdat er niet veel van is. Voor zeer specifieke zorgvragen. En Jeugdzorg Plus is de gesloten Jeugdzorg waar alleen gebruik gemaakt van kan worden als een rechter dit besluit. Aanbieders: S Heerenloo en Renray.

5.2.4. Voorbeelden van samenwerking en inclusieve ondersteuning

Bijvoorbeeld:

Sinds 2016 werkt Kindercentrum de Bieënkorf nauw samen met Trias Jeugdhulp. De expertise van Trias wordt ingezet bij kinderen die net even wat meer begeleiding nodig hebben. Dit om deze kinderen betere kansen te bieden. In een klein groepje worden deze kinderen door een Trias medewerker begeleidt. Zo blijven deze kinderen tussen de 0-4 jaar blijven dicht bij huis in hun eigen omgeving. Trias sluit aan bij de hulpvraag van het kinderen en de ouders in het eigen dorp. Hierbij wordt gezocht naar aansluiting in de begeleiding van alledaagse situatie in de opvoeding en naar oplossingen en mogelijkheden. De ontwikkeling van sociaal-emotionele vaardigheden, begeleiding van samenspelen en school voorbereidende vaardigheden staan hierbij centraal. Door middel van observatie en behandeling wordt samen met ouders gekeken naar een passende schoolkeuze voor het kind. Naast de begeleiding in kleine groepjes wordt er ook regelmatig samengewerkt met de reguliere peutergroep. Hierdoor ontstaat er tussen de verschillende medewerkers een kruisbestuiving t.a.v. begeleiding. De mogelijkheid bestaat dat kinderen tot hun 5de jaar in het groepje blijven om zo tot een goed vervolgtraject te komen. Ook kan een kind eerst 3 dagen naar school gaan en op de andere 2 dagen nog in het Triasgroepje begeleid worden.

Op de BSO 4-12 jaar worden ook kinderen opgevangen die niet in Wijhe naar school gaan. Hierdoor behouden deze kinderen wel hun sociale contacten in met leeftijdsgenootjes in Wijhe. Indien pedagogisch medewerkers vragen hebben t.a.v. de begeleiding kan er (tijdelijk) hulp van Trias ingezet worden.

bijvoorbeeld

In Raalte-Noord zit Ivoor, een samenwerkingsproject waarin meerdere zorggerichte organisaties samenwerken: Zozijn, TRIAS, KOOS en Landstede. Ivoor is landelijk gelegen, biedt een beschermde omgeving en is verkeersluw. Zozijn heeft een begeleide woonvoorziening en dagbesteding voor mensen met een lichte, matige of ernstige beperking. Hierdoor is er atelier waar ongeveer 6-10 mensen werken aan de hoofdwerkzaamheden keramiek, schilderen en papier-maché, die ook een kunstuitleen en expositiemogelijkheid en winkel exploiteren. TRIAS biedt laagdrempelige ondersteuning op maat en gemakkelijk bereikbaar voor kind/jongere, zijn gezin en professionals. De ondersteuning op maat varieert van opvoedadvies tot een intensief ondersteuningstraject in het gezin en de omgeving. Ze bieden in een vroegtijdig stadium expertise om te voorkomen dat zwaardere ondersteuning van de cliënt en zijn omgeving nodig is, o.a. door coachen en ondersteunen van de professional op peuterspeelzaal, buitenschoolse opvang, onderwijs, consultatiebureaus en overige betrokken zorgpartners op de plek waar de zorgvraag ligt. Op Ivoor biedt Trias dagbehandeling voor het jonge kind (t/m 6 jaar) op de groep 'Kikker' en is dagbehandeling voor schoolgaande jeugd (vanaf 5 jaar) op groep 'Kei' mogelijk, er kan zorg bij een jeugdzorgboerderij ingezet worden, als daar een hulpvraag voor is. Verder beschikken ze over medewerkers die zich specifiek bezig houden met de doelgroep 16 t/m 23 jaar die vragen rondom zelfstandigheid, wonen en werk oppakken. En ze bieden coaching en ondersteuning op het gebied van ouderschap na scheiden waarbij ze met ouders werken we aan een goed contact en omgangsregeling in het belang van de kinderen. KOOS biedt een peuterplusgroep waar kinderen extra ontwikkelingsstimulering kunnen krijgen op alle ontwikkelingsgebieden, waaronder VVE.

Bijvoorbeeld

de horecavoorziening op het SPOC: Deelnemers aan het SPOC willen een gezond en verantwoord horecaconcept voor alle gebruikers. Tijdelijk financiert de gemeente via ut Huus, een kok. Deze kok kookt elke donderdag met BSO-kinderen. Ook voor vergadering van 't SPOC heeft hij gekookt samen met de BSO-kinderen. Deze werknemer wordt

tijdelijk bekostigd door gemeente maar dit project stopt per 1 juni. In de Cappellenborg is de verkoop van snacks in de kantine gestaakt door het lokale cafetaris. Ook hier zijn ze op zoek naar een gezonderde variant. De Capellenborg beschikt over een horeca keuken waar nu volop met leerlingen wordt gekookt.

Ut Huus faciliteert dit project. Het is een breed welzijnsverband waarin o.a. een combinatiefunctionaris (beweging), de kern (maatschappelijk werk/ jongerenwerk), evenmens (vrijwilligers steunpunt), vriendendienst (maatjeswerk voor ggz-doelgroep). Zij kunnen subsidieaanvragen doen bij de gemeente en exploiteren gebouwen van de gemeente.

Bijvoorbeeld

Nadat eerder de Leeskanjers in Raalte zijn aangeboden, vindt dit project van EPOS nu in Olst plaats. Gedurende een periode van vier maanden worden acht kinderen die in groep 4 vastlopen met lezen en hun motivatie verliezen, op 3 middagen per week intensief begeleidt door de leesspecialist van de Horizon (SBO).

5.3. Onderbouwing vanuit steunpunt sport waarom sport onderwijs samenbrengen extra kansen biedt

Waarom is het belangrijk om onderwijs, kinderopvang en jeugdzorg op loopafstand van sport te situeren?

Om deze vraag goed te beantwoorden is het noodzakelijk om een stap terug te doen en eerst inzicht te krijgen in het sportbeleid en het jeugdzorgbeleid van de gemeente.

Sport als middel en als doel levert een enorme bijdrage aan de maatschappelijke doelen van onze regering, maar ook van de gemeente Olst Wijhe en het scholenveld

Een aantal punten die als argument kunnen gelden om alles dicht bij sport te situeren zijn:

- Vitale inwoners, door de mogelijkheid te bieden om een leven lang te sporten.
- Goed introduceren in de bewegingscultuur, dit begint al bij het jongste kind, de ouder, in een omgeving die uitdaagt om te bewegen.
- Gebruik maken van maatschappelijk vastgoed, dat gedurende de schooltijd “leeg” staat. Denk aan velden, kantine, enz..
- Maatschappelijke betrokkenheid van de sportvereniging, gericht op participatie.
- Multifunctioneel inzetten van ruimte: velden voor bewegingsonderwijs, zalen voor binnensporten (zowel onderwijs als vereniging), ontmoetingsplek voor de wijk, de plek waar alles samenkomt (geeft ruimte voor efficiënte inzet van professionals).
- Mogelijkheid voor integraal inzetten van professionals, doordat deze bij elkaar geclusterd zitten.

Op welke wijze kun je onderwijs, kinderopvang, jeugdzorg en sport met elkaar verbinden?

Een kind ontdekt de wereld vanuit nature bewegend. Al voor wij de taal spreken nemen wij de wereld in ons op door te rollen. Vergroten wij onze wereld door te kruipen en uiteindelijk te lopen. Sport en bewegen is een belangrijk onderdeel voor een gezond en vitaal leven. Het goed introduceren in deze bewegingscultuur is essentieel voor een leven lang sporten en bewegen.

Dat moet iedereen uiteindelijk op zijn eigen niveau en binnen zijn eigen interesses kunnen uitvoeren.

Tegelijkertijd zien we dat er bewegingsarmoede ontstaat binnen onze samenleving, dit heeft grote effecten op de sociale kwaliteit van de burger en op de gezondheid, dus de vitaliteit van de inwoner van de gemeente.

Het verbinden van de verschillende sectoren kan goed gedaan worden door de inzet van Buurtsportcoaches.

Denk aan:

- Sport als middel,
- Sport als doel,
- Topsport als voorbeeld,
- (Talent)ontwikkeling binnen de sport,
- Kennisdeling tussen de verschillende sectoren,
- Inzet van professionals in de omgeving waar het kind actief is (denk aan sport en jeugdzorg scoren samen),
- Gebruik maken van beschikbare accommodaties,
- Beweginginterventies binnen de kinderopvang,
- Inzet als vakleerkracht bewegingsonderwijs (PO), waarbij gewerkt wordt met een vakwerkplan en sportstimuleringstrajecten (kwaliteit),
- Naschools aanbod op het sportpark, (koppeling met BSO, vereniging en kinderen uit de wijk),

- Nieuwe lidmaatschapsvormen op het sportpark,
- Trainersbegeleiding en scholing technisch kader.

Welke voordelen/nadelen biedt dit?

Voordelen;

- Integrale en doorgaande sport en bewegprogramma's binnen het curriculum.
- Meer mogelijkheden voor het PO en VO voor diversiteit aan bewegingsactiviteiten binnen het onderwijsprogramma.
- Kinderen/ leerlingen bewegen in een omgeving, die deze beweging ook stimuleert en activeert (onbewust actief).
- Vaker bewegen voor brede leerwinst.
- Inrichten van de omgeving voor meerdere beweegdoeleinden (dus geen schoolplein, maar een beweegplein, die multifunctioneel inzetbaar is).
- Efficiënt inzetten van professionals, vak / domein overstijgend.
- Mogelijkheden om verbindingen te leggen met allerlei sociaal maatschappelijke projecten (participatie, burgerschap, oud en jong,...).
- Verschillende leefgebieden van het kind kan je 'meer' centraliseren (kind op school, kind naschools, kind bij de vereniging, enz).

Welke kansen worden er gemist als dit niet mogelijk is?

De kansen die er gemist worden als dit niet mogelijk is, zijn lastig vast te stellen. Het samenvoegen van kinderopvang, onderwijs PO en VO en jeugdzorg zorgt er in ieder geval voor dat je voor een integrale aanpak kunt kiezen binnen je onderwijsprogramma waarbij de ontwikkeling van het kind centraal staat.

De kansen die je laat liggen als je dit niet situeert in de omgeving van de sport, is dat je daarmee de 'kracht van sport' niet benut. Sport is een van de weinige middelen die domein overstijgend ingezet kunnen worden, voor zowel onderwijs, welzijn, zorg en sport. De maatschappelijke kansen, de mogelijkheid om efficiënt en opnieuw invulling te kunnen geven aan je sportbeleid en jeugdzorgbeleid.

Is een gezamenlijk aanbod wenselijk en hoe zou dit vorm moeten krijgen?

Een gezamenlijk aanbod is altijd wenselijk, maar een gezamenlijk aanbod bestaat niet uit 1 activiteit. Een gezamenlijk aanbod bestaat uit één visie gericht op de sportontwikkeling van het kind.

'Een leven lang sporten' betekent een goede introductie in de bewegingscultuur (kinderopvang/kleutergym), kwalitatief bewegingsonderwijs waarbij ieder kind op zijn/haar niveau het beste uit zichzelf kan halen, zowel voor de "zwakke" beweging als voor de "excellente" beweging (PO en VO) en waarbij de kinderen/leerlingen kennis maken met verschillende sport- en beweegactiviteiten (sportstimulering). De mogelijkheid bieden om in een naschoolse setting te kiezen voor passende sportprogramma's (verenigingslidmaatschap, zorgaanbod zoals mrt/clubextra, talentprogramma, sportkennismaking) om uiteindelijk die sport te kiezen en te beoefenen die bij jouw beweegmogelijkheden en bij jouw wensen past ((nieuwe) lidmaatschapsvormen vereniging)

5.4. Uitwerking opbrengst klankbordbijeenkomst werkgroep Samenwerking en Verbreding 11 juni 2018

Na de presentatie gaan de aanwezigen met elkaar in gesprek over 3 thema's.

- Doorgaande ontwikkeling 0-16 jaar
- Inclusief onderwijs
- Kind en samenleving

Bij elk thema staan de volgende hulpvragen:

- Welke kansen hebben we niet gezien? Welke kansen laten we onbenut?
- Wat zijn bedreigingen/overdenkingen/aandachtspunten?
- Hoe ziet dit eruit voor:
 - o kinderen
 - o ouders
 - o leerkrachten
 - o de organisaties
- Waarom is dit belangrijk voor:
 - o kinderen
 - o ouders
 - o leerkrachten
 - o de organisaties

Hieronder is de input op de flipovers 1 op 1 verwerkt

Doorgaande leerlijnen 0-16 jaar

- kansen op gebied van sport/bewegen/gezond eten
- speciale sport extra begeleiding
- sport & jeugdhulp
- schaalgrootte! → expertise van SO/gedrag bijv. Orthopedagoog
- zoeken hoe je elkaar nodig hebt → voor alle kinderen moet er iets zijn om tot ontwikkeling te komen → diverser aanbod
- gezonde voeding in kantine
- in beeld krijgen van laaggeletterdheid
- nabijheid ↔ leeftijd kind
- waarom niet 0-18 jaar?
- Muziek/theater/drama
- Huiswerkbegeleiding
- Ingraal kindcentrum?
- Stages. Beroep oriënterende stages. Loopbaanoriëntatie en begeleiding
- Techniek → beroepsgericht!
- Tuinieren, dieren, keuken
- Rijke leeromgeving

- Gezamenlijke visie
- Doorlopende leerlijn (ononderbroken ontwikkellijn) kind volgsysteem 0 - ..
- Ontwikkeling personeel inzetten van elkaars talenten
- Bedreiging 16 jaar naar dezelfde plek? Vervolgstap!
- Elkaar zien/spreken/ontmoeten
- Borgen van afspraken
- Ondernemers → contacten (rijke leeromgeving)
- Pedagogische afstemming PO-VO kloof. “kijken naar kinderen”

Inclusief onderwijs

- Rust voor kinderen
- Extra ruimte + deskundigheid
- Rebound klas
- Kwaliteit vs. kleinschaligheid bewaken
- Meer effectieve leertijd door meer aanbod (en minder reizen)
- Zorg op maat in de klas, geen doelgroeponderwijs
- 88 leerlingen in groep 6,7,8
- Overdracht PO-VO.
 - o Zorg te licht in VO
 - o Zorg omgeving/gebouw
- Zelfde mensen betrokken bij overgang. Minder laten liggen bij overgang KDV, PSZ, PO, VO
- Afstemmen processen
- Wie stuurt aan?
- Elkaar kennen = lage drempels
- Ouders meenemen
- Aanbod Horizon
- Taalklas (ONS)
- Plusklas
- Aanbod funtime
- Kanttekening privacy
- Inloopspreekuur CJG/consultatiebureau
- Meer specialismen
- Bundelen leerlingbegeleiders/IB-ers + orthopedagoog

Kind en samenleving

- Kans→ neem jongerenwerk ook mee 10-25 jaar (van problematiek naar thematiek)
- Kans→8.00 – 18.00 uur
- Kans→ neem verenigingsleven mee (sport + cultuur), gemeenschap meenemen
- Kans →wereld naar binnen halen!
 - elk kind dezelfde kans (sport, ontspanning, 1 kind 1 plan)
- Kans →sociale thema’s aandragen (niet eerst in leeftijden), ook weerbaarheid meenemen
- Jongerenwerk meenemen kan ook valkuil zijn (tunnelvisie), tunnelvisie doorbreken en wereld naar binnen halen.

- Wat missen? Waarom willen we dit → Inhoud gaan verbinden
- Rol van ouders in samenwerking → docent maakt verschil! → in ontwikkeling + gezonde omgeving → kun je nog vergeten worden?
- Bedreigingen → veiligheid! → hoe denk je groot en blijft het voor het gevoel toch klein?
- Belemmering → wetgeving!

5.5. Achtergrond geschiedenis en samenwerking kinderopvang en onderwijs.

Oberon (2016) schetst in het onderzoek kort de geschiedenis van samenwerking tussen kinderopvang en onderwijs:

De samenwerking tussen basisscholen, kinderopvang en peuterspeelzalen is al ruim twee decennia in ontwikkeling. We zetten de belangrijkste ontwikkelingen kort op een rij:

- Via het *onderwijsachterstandenbeleid* wordt geïnvesteerd in het van jongs af aan verbeteren van onderwijskansen, onder meer met doorlopende programma's voor voor- en vroegschoolse educatie (VVE), voorscholen en startgroepen¹.
- Medio jaren '90 is het concept van de *brede school* in Nederland geïntroduceerd. Daarmee wordt samenwerking tussen onderwijs, welzijn en andere disciplines nagestreefd. Met regelingen voor combinatiefuncties onderwijs, cultuureducatie en sport werd daaraan een extra impuls gegeven. Het concept is in de afgelopen jaren onder diverse noemers (denk aan de Spilcentra in Eindhoven en de Vensterscholen in Groningen) verder uitgebouwd².
- Na de eeuwwisseling heeft de *huisvesting* van voorzieningen een vlucht genomen met de opkomst van multifunctionele accommodaties (MFA). Daarin worden (meerdere) basisscholen, kinderopvang, peuterspeelzaal en soms ook sporthal, bibliotheek, buurtcentrum, zorgvoorzieningen onder één dak gehuisvest³.
- Met de motie Van Aartsen/Bos werd ingezet op sluitende *dagarrangementen* van onderwijs en opvang voor kinderen van werkende ouders. Vanaf 2007 moeten basisscholen zorg dragen voor een goede aansluiting van de voor- en naschoolse opvang op de lesdag⁴ en daarover afspraken maken met de kinderopvang.
- Op lokaal niveau wordt op verschillende plekken in Nederland gewerkt aan de totstandkoming van integrale kindcentra (IKC). Daarmee zet men in op verregaande samenwerking tussen onderwijs, kinderopvang en peuterspeelzalen. In de meest vergaande vorm is er sprake van één organisatie voor ontwikkeling en educatie voor kinderen van 0 – 12 jaar, één dagprogramma en één team dat werkt vanuit één pedagogische visie⁵.
- Met de *harmonisatie van peuterspeelzalen en kinderopvang* wordt ingezet op het wegnemen van verschillen tussen peuterspeelzalen en kinderopvang en een betere afstemming met het primair onderwijs. In aansluiting daarop zijn recent ook extra middelen vrijgemaakt voor opvang van kinderen waarvan de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag en die nu nog niet naar een voorschoolse voorziening gaan⁶.
- Onder invloed van de in 2015 geëffectueerde decentralisaties van *passend onderwijs* (naar samenwerkingsverbanden) en *jeugdhulp* (naar gemeenten) leggen scholen verbinding tussen hun interne leerlingenzorg en de zorg voor kinderen in de gezinssituatie die door de gemeentelijke wijkteams wordt geboden.
- In een aantal regio's in Nederland is *leerlingendaling* sinds een aantal jaren steeds pregnanter aan de orde. Samenwerking tussen kleinschalige scholen en instellingen kan bijdragen aan het behoud van voorzieningen in buurten en dorpskernen.

In recente beleidsadviezen wordt de betekenis benadrukt van kinderopvang en peuterspeelzalen voor het creëren van gelijke kansen en de voorbereiding op een goede start op de basisschool. In het advies van de Onderwijsraad⁷ wordt gepleit voor een samenhangend voorschools aanbod van opvang, vorming, spelen en achterstandsbestrijding voor alle kinderen vanaf 2,5 jaar onder regie van de basisschool. De SER⁸ pleit voor een basisaanbod van 16 uur per week voor alle kinderen van 2 tot 4 jaar om de versnippering in het aanbod van voorschoolse voorzieningen tegen te gaan, de samenwerking tussen kinderopvang en de basisschool te bevorderen en de ontwikkeling van kinderen te stimuleren.

Al met al creëren de hier geschetste ontwikkelingen een nieuw speelveld voor scholen, kinderopvang en peuterspeelzalen en hun bestuurders. Schoolleiders, managers en bestuurders maken daarin hun keuzes ten aanzien van de onderlinge samenwerking. Die samenwerking, de aard en omvang daarvan, de onderliggende motieven, de knelpunten en succeservaringen en de plannen voor de nabije toekomst zijn het onderwerp van dit onderzoek.

5.6. Literatuur

Boheze, H. & Feys, S. (2012). In ruimte naar de brede school. Onderzoek naar de ruimtelijke vertaling van een pedagogische en maatschappelijk concept. Brussel: Agion.

<https://www.agion.be/sites/default/files/images/e582757f-7f4c-45ee-9e2a-24cd5652be52.pdf>

Eijnden, J van den, Hout, F van, Kox, R, Poll, J., Tal, M. en Wervers, E. (2016). Basis voor cultuureducatie. Handreiking voor de toekomst van binnen- en buitenschoolse cultuureducatie. Utrecht: Landelijk Kennisinstituut Cultuureducatie en Amateurkunst (LKCA). <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/11/23/basis-voor-cultuureducatie-handreiking-voor-de-toekomst-van-binnen-en-buitenschoolse-cultuureducatie>

IvHO (2016). De staat van het onderwijs: onderwijsverslag 2014/2015. Utrecht: Inspectie van het Onderwijs. <https://www.onderwijsinspectie.nl/documenten/publicaties/2016/04/13/staat-van-het-onderwijs-2014-2015>

Kennisrotonde (2017). Wat zijn de ontwerpcriteria voor effectieve samenwerking tussen scholen en educatieve partners (KR.2017). Gelezen 23 juli 2018 op <https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2017/09/217-antwoord-samenwerking-educatieve-instellingen.pdf>

Kieft, M., Grinten, M. van der, en Geus, W. de (2016). Samenwerking in beeld. Utrecht: Oberon. <https://www.oberon.eu/ons-portfolio/item/samenwerking-in-beeld.html>

Kooi, A. van der (2013). De brede school als leergemeenschap. *Betekenisvol leren door samenhangende en elkaar versterkende leercontexten*. Openbare les. Rotterdam: Rotterdam University Press.

<https://www.hogeschoolrotterdam.nl/onderzoek/projecten-en-publicaties/pub/de-brede-school-als-leergemeenschap/d4148d45-ee45-468f-99ae-feb6d3527ebc/>

Leseman, P.P.M., & Slot, P.L. (2013). Kwaliteit en curriculum van voorschoolse opvang en educatie in Nederland: relaties met structurele kenmerken, organisatiekenmerken en gebruik educatieve programma's (Rapport BOPO). Utrecht: Afdeling Orthopedagogiek, Universiteit Utrecht. <https://www.nro.nl/wp-content/uploads/2013/12/kwaliteit-en-curriculum-van-voorschoolse-opvang-en-educatie-in-nederland-leseman-slot.pdf>

Leseman, P., & Veen, A. (2016). Ontwikkeling van kinderen en relatie met kwaliteit van voorschoolse instellingen. Resultaten uit het Pre-COOL cohortonderzoek. Amsterdam: Kohnstamm Instituut. Rapport 947. https://www.kohnstammstituut.nl/pre-cool.nl/assets/kohnstamm_947.pdf en https://www.kohnstammstituut.nl/pre-cool.nl/assets/kohnstamm_951.pdf

Nap-Kolhoff, E., Schilt – Mol, T van, Simons, M., Sontag, L., Steensel, R. van, Vallen, R. (20018). VVE onder de loep. *Een studie naar de uitvoering en effectiviteit van voor- en vroegschoolse educatieve programma's*. Tilburg: IVA. www.vveplatform.info/wp-content/uploads/2012/12/VVE-onder-de-loep.pdf

OCW (2018). Kamerbrief Start ontwikkelfase curriculumherziening primair en voortgezet onderwijs. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2018/02/23/kamerbrief-over-start-ontwikkelfase-curriculumherziening-primair-en-voortgezet-onderwijs>

Onderwijsraad (2016). Over de volle breedte van onderwijskwaliteit. Van smal beoordelen naar breed verantwoorden. Den Haag: Onderwijsraad.

<https://www.onderwijsraad.nl/upload/documents/publicaties/volledig/De-volle-breedte-van-onderwijskwaliteit1.pdf>

SZW & OCW (2016). Kamerbrief voorschoolse voorzieningen en samenwerking onderwijs en kinderopvang. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2016/06/24/kamerbrief-voorschoolse-voorzieningen-en-samenwerking-onderwijs-en-kinderopvang>

SZW en OCW (2018). Kabinetsreactie Taskforce advies samenwerking kinderopvang en onderwijs. <https://www.tweedekamer.nl/downloads/document?id=1f8aa6c7-43b7-4a0c-8cff-7e5384907b36&title=Kabinetsreactie%20op%20Taskforce%20advies%20samenwerking%20kinderopvang%20en%20onderwijs.doc>

Taskforce samenwerking onderwijs en kinderopvang (2016). Tijd om door te pakken, *in de samenwerking tussen onderwijs en kinderopvang*. <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/rapporten/2016/06/24/onderzoek-samenwerking-in-beeld>

Walma Van der Molen, J., Eysink, T., Post, T., & Van Aalderen-Smeets, S. (2013). Naar een raamwerk voor talentontwikkeling. Enschede: Universiteit Twente, Onderzoekscentrum Science Education and Talent Development (SETD). Op 12 juli 2018 verkregen van <http://doc.utwente.nl/88200/1/schoolaanzet-talentraamwerk.pdf>